ત્રીજા ધોરણની નોટ.

તથા

ગૂજરાતી ચોથી ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજુતી, ભૂગોળ, મનોકૃત ગણિત
તથા જોડાક્ષરો વગેરે.

બનાવનાર,

ફકીરભાઈ કાસીદાસ,

સુરતની નામદાર સર જમશેદજી જીજીભાઇવાળી નંબર
૧ લાની છોકરાની નિશાળના વડા માજી માસ્તર
તેના છોકરા નગીનદાસ ફકીરભાઈ કાસી-
દાસની વતી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ડાહ્યાભાઈ જગજીવનદાસ.

(સુધારો તથા વધારો કરેલી આવૃત્તિ ૩ જી.)

કીમત સાડા ચાર આના.

મુંબઈ:—"તત્વવિવેચક" પ્રેસ.

मुंबई इलाको.

મુંબઈઇલાકાની ઉત્તરે બલૂચિસ્તાન અને પંજાબપ્રાંત; દક્ષિણે મદ્રાસ ઇલાકો અને મૈસૂરપ્રાંતછે; પૂર્વે રજપુત સંસ્થાનો, મધ્યહિંદુસ્તાન મધ્ય-પ્રાંત, બીરાર અને હૈદ્રાબાદછે; પશ્ચિમે બલૂચિસ્તાન અને અરબી સમુદ્રછે.

मुंबई इलाकाना मुख्य पर्वतो.

૧ હાલા પર્વત—સિંધપ્રાંતમાં.
૨ ગિરિનાર—કાઠિયાવાડમાં.
૩ વિંધ્યા—ગુજરાતમાં નર્મદાની ઉત્તરે.
૪ સાતપુડા પર્વત—ગુજરાત અને દખણમાં.
૫ સહ્યાદ્રિ પર્વત અથવા પશ્ચિમઘાટ કોકણ અને દખણની વચ્ચે.

मुंबई इलाकानी मुख्य नदीओ.

૧ સિંધુ—સિંધપ્રાંતમા વહે છે ને અરબી સમુદ્રને મળે છે.

૨ બનારસ
૩ સરસ્વતી
} ગુજરાતપ્રાંતમાં વહેછે ને કચ્છના રણને મળેછે.

૪ સાબરમતી
૫ મહી
૬ નર્મદા
૭ તાપી
} ગુજરાતમાં વહેછે ને ખંભાતનાં અખાતને મળેછે.

૮ ગોદાવરી
૯ ભીમા
૧૦ નીરા
૧૧ કૃષ્ણા
૧૨ તુંગભદ્રા
} દખણપ્રાંતમાં વહેછે અને બંગાળાના ઉપસાગરને મળેછે.

मुंबई इलाकाना मुख्य जील्ला, संस्थान, एजन्सि अने शेहरो तथा बंदरो.

जील्ला.

शिकारपुर.
हैद्राबाद.
करांची.
अमदावाद.
खेडा.
पंचमहाल.
भरूच.
सुरत.
ठाणा.
कोलाबा.
खानदेश.
नासक.
अहमदनगर.
पुणा.
सतारा.
सोलापुर.
धारवाड.
उत्तरकानडा.

संस्थान.

खेरपुर.
कच्छ.
वडोदरा.
खंभात.
जंजीरा.
सावंतवाडी.
पेंठ.
अक्कलकोट.
कोलापुर.
सावनुर.

एजन्सि.

काठियावाड.
पालनपुर.
महीकांठा.
रेवाकांठा.
पंचमहाल.
सुरत.
खानदेश.
सतारा.

शेहरो.

शीकारपुर.
करांची.
अमदावाद.
खेडा.
नडीयाद.
पंचमहाल.
भरूच.
सुरत.
वीरमगाम.
धोलका.
भावनगर.
वडोदरा.
मुंबई.
ठाणा.
खानदेश.
नासक.
अहमदनगर.
पुणा.
सतारा.

बंदरो.

जेकबाबाद.
करांची.
मांडवी.
मुद्रा.
पोरबंदर.
भावनगर.
सुरत.
मुंबई.
रत्नागिरी.
गोवा.
कारवाड.

परचुरण दाखला.

भांजणी (उतरती.)

૧ ૧૭૪ રૂપીઆની પૈ કરો; ૩૭ મોહોરના દોઢીઆં કરો.
જ—૩૨૬૪ પૈ; ૩૫૫૨૦ દોઢીઅ

૨ ૩૬ રૂપીઆ ૨ આનાની પૈ કરો; ૬૭૮ રૂપીઆની પાવલી કરો.
જ—૬૯૩૬ પૈ; ૨૭૧૨ પાવલી.

૩ ૧૫ રૂપીઆના દોઢીઆં કરો; ૮૭૬ રૂપીઆની બેઆની કરો.
જ—૯૬૦ દોઢીઆં; ૭૦૦૮ બેઆની.

૪ ૯૪૫૭ આનાની પૈ કરો; ૬૩૪૨૧ આનાની પૈ કરો.
જ—૧૧૩૪૮૪ પૈ; ૭૬૧૦૫૨ પૈ.

૫ ૭૯૩૨૧ આના ૭ પૈની પૈ કરો; ૬૩૭૯ રૂ—૭ આનાના દુદિયાં કરો
જ—૯૫૧૮૫૯ પૈ; ૩૦૬૨૧૩ દુદિયાં

૬ ૫૨ ખાંડી ૩ મણ ૧૪ શેર ૧ પાશેર ૧ નવટાંકના નવટાંક કરો.
જ—૫૮૯૮૭૫

૭ ૯૩૪ ખાંડી ૧૭ મણના પાશેર કરો. જ—૨૯૯૧૫૨૦ પાશેર

૮ ૪૦૦ મણના અચ્છેરા કરો. જ—૩૨૦૦૦ અચ્છેરા

૯ ૯ ગજ ૪ તસુનાં આંગળ કરો. જ—૪૪૦ આંગળ

૧૦ ૯ ફરા ૭ પાયલી ૩ શેર ૧ ટીપરીની ટીપરી કરો.
જ—૧૨૧૫ ટીપરી

૧૧ ૯૮ તોલા ૩૭ વાલની રતી કરો. જ—૧૧૮૭૧ રતી.

भांजणी (चढती).

૧ ૬૯૫૪૩૨ પૈ એના રૂપીઆ કરો; ૨૮૪૧૬ પૈ એની મોહોર કરો.
જ—૩૬૨૨ રૂ. ૮ પૈ; ૫ મોહોર ૧૩ રૂપીઆ.

૨ ૭૫૭૮ અધી પૈના રૂપીઆ કરો; ૬૫૮૦ દોઢીયાની મોહોર કરો.
જ—૨૦ રૂ ૧૨ આ. ૫ પૈ; ૭ મો ૪ રૂ ૧ આનો.

૩ ૨૩૮૦ દુકાની એના પાવલા કરો; ૬૩૪૯ આનાના રૂપીઆ કરો.
જ—૫૯ પા ૪ દુ; ૩૯૬ રૂ ૧૩ આના.

૪ ૫૬૭૬૦ આનાની મોહોર કરો; ૯૩૪૭ બે આનાના રૂપીઆ કરો.
જ—૪૦૩ મો ૨ રૂ ૮ આના; ૧૧૬૮ રૂ. ૩ બે આના.

૫ ૯૪૩૨૧ નવટાંકના મણ કરો; ૯૧૮૨૭૩૬ પાશેરની ખાંડી કરો.
જ—૨૯૪ મ. ૩૦ શે. ૧ નવટાંક; ૨૮૬૯ ખાં ૧૨ મ. ૪ શે.

૬ ૪૫૩૨ અધોળના મણ કરો; ૬૩૨૫૭ શેરની ખાંડી કરો.
જ—૭ મણ ૩ શેર ૧ પા; ૭૯ ખાં. ૨ મ. ૧૭ શેર.

૭ ૬૩૪૯૨ આંગળના ગજ કરો; ૬૩૭૫ તસુના ગજ કરો.
જ—૧૩૨૨ ગ. ૧૮ તસુ; ૨૬૫ ગ. ૧૫ ત.

૮ ૯૪૩૨૧૨ ટીપરીના ફરા કરો; ૬૩૧૯૪ પાશેરના ફરા કરો.
જ—૭૩૬૮ ફ. ૧૩ પા. ૨ શેર; ૨૪૭ ફ ૩ પા. ૩ શેર ૧ ટીપરી.

૯ ૭૪૩૪ ચોખાભારના તોલા કરો; ૫૮૭૯૦ રતિના વાલ કરો.
જ—૧૦ તો ૧૩ વા; ૧૯૫૯૬ વા ૨ રતી.

૧૦ ૫૨૦૭૩ કાગળના તાવછે એના રીમ કરો.
જ—૧૦૮ રીમ ૯ કુવાએર ૧૭ તાવ.

૧૧ ૩૧૪૨૭૮ કલાક એના દહાડા કરો. જ—૧૩૦૯૪ દિ૦ ૨૨ કલાક.

विविधसर्वाळा बादबाकी, गुणाकार, अने भागाकार.

૧ એક છોકરો ૯ વર્ષ ને ૭ મહિનાનો થયો ત્યારે નિશાળે બેઠો તેણે
૭ વર્ષ ને ૫ મહિના વિદ્યાભ્યાસ કર્યો, પછી ૧૨ વર્ષ ૪ મહિના

નોકરી કરી, ૫ વર્ષ ને ૬ મહિનામાં જાત્રા કરી, ૧૧ વર્ષ ૩ મહિના વેપાર કીધો, પછી ૧૧ વર્ષ ૫ મહિના ને ૭ દિવસે મરણ પામ્યો ત્યારે મરતી વખતે તેની ઉમ્મર કેટલી? જ—૫૭ વ. ૬ મ. ૭ દિ.

૨ એક માણુસપાસે એકજણ રૂ. ૧૨૫–૭–૧૧ બીજો રૂ. ૩૫–૯–૭ ત્રીજો રૂ. ૧૩૧–૩–૬ માગેછે ત્યારે એને કુલ દેવું કેટલું હશે.

જ—૨૯૨ રૂ. ૫ આ.

(૩) રૂ. આ. પૈ.	(૪) રૂ. આ. પૈ.	(૫) રૂ. દો. બ.
૩૫–૧૨–૧૧	૫૭–૧૧– ૬	૫૧–૮૭– ૭.
૯૭–૧૪– ૯	૮૫–૧૩– ૯	૮૮–૧૫–૧૪.
૧૩૫–૧૫–૧૦	૬૭–૧૪–૧૧	૩૮–૯૭–૧૫.
૨૬૯–૧૧– ૬	૨૧૧– ૮– ૨	૧૭૯– ૧– ૪.

(૬) રૂ. પા. રે.	(૭) મ. શે. પા.	(૮) ખાં. મ. શે.
૧૩૮–૩–૮૨	૧૫– ૭–૨	૩૪–૧૨–૩૫.
૫૫–૨–૮૯	૧૯–૧૧–૩	૬૬–૧૯–૨૫.
૨૪–૩–૭૭	૩૫–૨૮–૧	૮૬–૧૬–૨૮.
૧૩૧–૧–૬૮	૧૩૨–૩૮–૦	૭૯–૧૫–૩૮.
૩૫૧–૦–૧૬	૨૦૩– ૫–૨	૨૬૮– ૫– ૬.

૧ એક છોકરો ૧૩ વર્ષ ૪ મ. ને ૬ દિવસનો છે. ને બીજો ૮ વર્ષ ૭ મ. ને ૨૪ દિ. નો છે, તો એ બેની ઉમર બચ્ચે તફાવત કેટલો?

જ—૪ વ. ૮ મ. ૧૨ દિ.

૨ મારીપાસે ૫૦ રૂ૦ ની નોટ હતી તે લઇને બજારમાં ગયો તેમાંથી ૨ રૂ૦ ૪ આનાના મોજાં લીધાં ૬ રૂ૦ ૨ આનાની ચોપડી લીધી ૨ રૂ૦ ૧૪ આનાની છત્રી લીધી ૩૮ રૂ૦ ૯ આના ૫ પૈ નું કાપડ લીધું ત્યારે મારીપાસે બાકી શું રહ્યું? જ—૨ આના ૩ પૈ.

(૩) રૂ. આ. પૈ	(૪) રૂ આ. પૈ.	(૫) રૂ. પા. રે.	(૬) રૂ. દો. બ.
૫૪– ૭–૯	૪૬–૯– ૭	૨૭–૧–૨૬	૬–૫૭–૫
૨૮– ૯–૬	૨૮–૬– ૯	૨૦–૩–૪૦	૨–૮૫–૯
૨૫–૧૪–૩	૧૮–૨–૧૦	૬–૧–૮૬	૩–૭૧–૧૨

(૭) ખાં. મ. શે.	(૮) તો. ગ. વા.	(૯) ગ. ત.	(૧૦) વી. વ. કા.
૧૬– ૯–૭	૨૫–૧–૩	૨૯–૧૫	૩૯–૧૩–૧૨
૯–૧૭–૯	૧૬–૧–૯	૧૩–૧૯	૨૮–૧૭–૧૫
૬-૧૧-૩૮	૮–૧–૧૦	૧૫–૨૦	૧૦–૧૫–૧૭

૧ ૧ રૂ૦ ના ૧ મ. ૩ શે. ૨ પાશેર ધઉં મળેછે તો ૧૨૦ રૂ. ના કેટલા ધઉં આવશે? જ—૧૩૦ મણ ૨૦ શેર.

૨ એક ધડીયાળ ૧ દિવસમાં ૬ મિ. ને ૧૩ સેકન્ડ આગળ ચાલેછે તો પાંચ પખવાડીયામાં કેટલું આગળ ચાલશે? જ-૭ ક. ૪૬ મી. ૧૫ સે.

(૩) રૂ. આ. પૈ.	(૪) ખાં. મ. શે.	(૫) મ. શે. પા.
૧૬–૯–૭	૧૬ – ૫ – ૭	૫ – ૬ – ૩
૬	૧૬	૧૮
૯૯–૯–૬	૨૬૦–૨–૩૨	ખાં. ૪–૧૩–૧–૨

૧ ૧૫ આરબી ઘોડાની કિંમત ૬૫૦ રૂપીયાછે તો દરેએકની કેટલી? જ—૪૩ રૂ. ૫ આ. ૪ પૈ.

૨ ૧૬ માણુસના ભાગવચ્ચે રૂ. ૯૬ ની સોરતીની એક ટીકીટ લીધી તેમાં તેને ૬૨૩૫ રૂ. ૧૨ આનાની સોરતી આવી ત્યારે દરકની એમાં શું નફો થયો? જ—૩૮૯ રૂ. ૧૧ આ. ૯ પા.

(૩) રૂ. ૫૯– ૧૩ – ૧ ÷ ૫.
૧૧– ૧૫ – ૫

(૪) રૂ. ૯૪ – ૫ – ૬ + ૭.
૧૩ – ૭ – ૭ ૫/૭.

(૫) ૫૬ ખાં. ૧૬ મ. + ૧૦.
૫–૧૩–૨૪

(૪) ૭૭ ખાં. ૯ મ. ૮ શે. + ૧૨.
૬ – ૯ – ૪

મોઢેના સાધારણ વપરાસના દાખલાની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી અર્ધે આને અથવા બમણે પૈસે ૧। શેર.
૨. જેટલે રૂપિએ મણ તેટલા આનાનું ૨ા શેર.
૩. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી દોઢ ગણે આને ૩ાા શેર.
૪. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી બમણે આને ૫ શેર.
૫. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી અઢી ગણે આને ૬। શેર.
૬. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી ત્રણ ગણે આને ૭ાા શેર.
૭. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી સાડાત્રણ ગણે આને ૮ાા શેર.
૮. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી ચાર ગણે આને ૧૦ શેર.
૯. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી અઢી ગણે દોકડે ૧ શેર.
૧૦. જેટલે રૂપએ મણ તેટલા દોકડાનું ૧૬ રૂપિઆ ભાર.
૧૧. જેટલે રૂપિએ મણ તેટલી બદામનું ૧ રૂપિઆ ભાર.
૧૨. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી અઢી ગણી બદામે અધોળ.
૧૩. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી પાંચ ગણી બદામે નવટાંક.
૧૪. જેટલે આને મણ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
૧૫. જેટલે આને મણ તેટલી બદામનું ૧૬ રૂપિઆ ભાર.
૧૬. જેટલે આને મણ તેટલી વીસવાસીનું ૧ રૂપિઆ ભાર.
૧૭. જેટલે આને મણ તેથી પોણી પાઇએ ૨ાા શેર.
૧૮. જેટલે રૂપિએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપિઆ ભાર.
૧૯. જેટલે રૂપિએ શેર તેટલા આનાનું અધોળ.
૨૦. જેટલે રૂપિએ શેર તેથી બમણે આને નવટાંક.
૨૧. જેટલે રૂપિએ શેર તેથી અર્ધે આને ૧। રૂપિઆ ભાર.
૨૨. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપિઆ ભાર.
૨૩. જેટલે આને શેર તેટલા પૈસાનું પાશેર.
૨૪. જેટલે આને શેર તેટલી પાઇનું ૬ પૈસા ભાર.
૨૫. જેટલે આને શેર તેથી પોણી પાઇનું અધોળ.
૨૬. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણે રૂપિએ મણ.
૨૭. જેટલે પૈસે શેર તેથી દશ ગણે આને મણ.

दरेक पाठमां आवेला जोडाक्षरो.

वांच्या.	भटक्यो.	भूल्यो.	जाण्युं.	बाझ्युं.
परमेश्वर.	चंद्रमा.	सांभर्यां.	चित्त.	अजाण्युं.
सरज्युं.	नीकळ्युं.	नक्की.	घड्यो.	रह्यो.
प्रार्थना.	मान्यो.	पह्लां.	गर्जना.	दोस्तो.
सरज्यो.	इच्छतो.	सुद्धां.	प्रदक्षिणा.	मुद्दो.
पृथ्वी.	हाल्याथी.	घट्ट.	समुद्र.	भाग्यवान.
रच्यां.	प्रवाही.	मश्करी.	पश्चिम.	भत्रीजा.
कष्ट.	जुक्ति.	त्रेसाड्यां.	आस्ट्रेलिया.	उच्चार.
पुस्तको.	लूगडांलत्तां	वण्यां.	लक्की.	सद्गृहस्थ
ब्राह्मणी.	दस्कत.	भठ्ठी.	वच्चे.	इंद्रिय.
अज्जु.	मस्ती.	चडाव्या.	श्वास.	अवस्था.
मात्रा.	प्यारो.	धिक्कार.	हक्क.	भक्तिमान.
अनुस्वार.	अल्या.	पाळ्यां.	क्रूर.	चमत्कार.
विश्वास.	जन्मसुधी.	कर्त्ता.	ह्मैसूर.	भ्रांति.
मुश्केल.	नीकल्युं.	प्रौढ.	छेल्ले.	धिक्कारीने.
छेल्ले.	मांड्युं.	चिठ्ठां.	अच्छेरा.	बब्बे.
विश्वपति.	स्वादे.	टट्टी.	लुच्चा.	द्वेष.
जग्या.	बच्चां.	अक्कल.	नमस्कार.	ऊछळ्युं.
मुद्दल.	आफ्रिकामां	मांड्यो.	त्रवाडी.	बीन्यां.
भूल्यो.	मोकल्या.	उघड्यां.	मोकल्यो.	जावंत्री.
शक्ति.	घाल्युं.	भाग्यां.	सज्जन.	पक्काई.
चाल्यो.	ऊड्युं.	सांभळ्यां.	फूक्का.	श्रावकनां.
पहोंच्यो.	बुद्धि.	कृपाथी.	पित्तळनी.	संस्थान.

गूजराती चोथी चोपडीना अर्थ.

હાલમાં છોકરાઓએ ગૂજરાતી ત્રીજા ધોરણમાં ચોથી ચોપડી શીખવા માંડી, એટલે પાઠમા આવેલો દરએક શબ્દ વ્યાકરણમાં કયા વર્ગનો ગણાયછે તે તેઓએ સારી પેઠે જાણવું જોઇએ, તેટલા સારૂ દરએક શબ્દના અર્થની સાથે વ્યાકરણનો વર્ગ લખી જણાવ્યો છે અને તેની સમજવાની નિશાની ટુંકામાં નીચે મુજબ કરી છે તે પ્રમાણે વાંચીને સમજી લેવું.

(ના)=નામ.	(વિ)=વિશેષણ.	(અ)=અવ્યય.
(સ)=સર્વનામ.	(ક્રિ)=ક્રિયાપદ.	(કૃ)=કૃદંત.

પાઠ ૧ લો.

મંડાવીશું (ક્રિ) શરૂ કરાવીશું.
ગમશે (ક્રિ) પસંદ પડશે, સારી લાગશે.
વાર (ના) વખત.
પાછલી (વિ) પછાડીની.
રાજી (વિ) મગ્ન, ખુશી.
સુંદર (વિ) સારી.
ચાહે (ક્રિ) માગે, ઇચ્છે
કામ (ના) ધંધો.
નવરા (વિ) કામથી પરવારેલા.
પહેલાં (અ) અગાઉ.
વસ્તુ (ના) ચીજ.
પરમેશ્વર (ના) મોટો ઇશ્વર, પ્રભુ.
પશુ (ના ચોપગાં જાનવર, ચોપગાં પશું.
પંખી (ના) પાંખવાળા પક્ષી.
આકાશ (ના) ગગન.
પૃથ્વી (ના) દુનિયા.
સાંભરેછે (ક્રિ) યાદ આવે છે.
બાઇડા (ના) મરદો.
બાઇડીઓ (ના) બઇરીઓ. [રીઓ.
છોડીઓ (ના) છોક
કીડા (ના) જીવડા.
ચંદ્રમા (ના) ચાંદો.
જગત્ (ના) દુનિયા.
સર્વે (વિ) બંધુ, સઘળું.
સરજ્યું (ક્રિ) પેદા કીધું.
વિના (અ) વગર.
દેખતા (ક્રિ) જોતા.
હરઘડી (અ) વારેવારે.
માલૂમ (વિ) યાદ, ફેમ.
છાનું (વિ) ગુપ્ત.
ખોટું (વિ) ખરાબ, ભુંડું.
શિક્ષા (ના) સજા.

પાઠ ૨ જો.

પ્રાર્થના (ના) સ્તુતિ, ભક્તિ, બંદગી.
સંસાર (ના) દુનિઆ.

પર્વત (ના) મોટા પહાડ.
જોમ (ના) જોર.
દાતાર (ના) સખી, આપનાર, દોલો માણુસ
પ્રાણીઆ (ના) જીવડા, જીવવાળો માણુસ.
ફરવું (ક્રિ) ફરવું.
ઇશ્વર (ના) પ્રભુ.
તૈયાર (વિ) તરત કામમાં આવે એવું.

શોભિતા (વિ) શોભાયમાન, શોભાવંતા.
સોમ (ના) ચંદ્રમા.
રચ્યાં (ક્રિ) બનાવ્યાં.
જબરૂં (વિ) ભારે, મોટું.
અદકાં (વિ) વધારે
જ્ઞાન (ના) સમજણ, અક્કલ
ભૂલે (ક્રિ) વિસરે.
પાપી (વિ) ચંડાળ, દુષ્ટ.

ઉપકાર (ના) પાડ.
કાપ (ક્રિ) મટાડ.
કલેશ (ના) કજીઓ, કંકાસ. [લડાઇ.
કંકાસ (ના) કજીઓ,
પરિતાપ (ના) સંતાપ.
કુમતિ (ના) નઠારી બુદ્ધિ, ખરાબ વિચાર.
કરૂણા (ના) દયા, મહેર.
કષ્ટ (ના) દુઃખ.
સુખ (ના) ચેન, મજા.

(કવિતાની સમજુતી). (૧).

અરે! પ્રભુ તું તો એકજ છે. તે આખી દુનિયા પેદા કરીછે. પૃથ્વી, પાણી, અને પર્વતો એ બધું તેજ બનાવ્યું છે. (૧). તારા મઝાના શોભાયમાન, સૂરજ ને વળી ચંદ્રમા, તે બધાને તેંજ બનાવ્યા છે.

એ તારૂં પ્રભુ મોટું જોર છે. (૨). અમને બધી વાતની સમજણને અમારામાં બધા ગુણો છે, તેનો પ્રભુ તુંજ આપનાર છે, કોઇ ચંડાળ માણુસ હોય તે એ બધો તારો આભાર ભૂલી જાય. (૩) માટે હે ઇશ્વર તું કજીઆ, લડાઇ, ટંટો જે હોય તેનું મોં કાળું કર, એટલે તે કાહાડી નાખ, ને પાપનો મોટો જે સંતાપ તેને પણ દૂર કર, અને અમારા બધા દુઃખ મટાડીને સઘળી વાતે અમને સુખી કર. (૪).

પાઠ ૩ જો.
બાળબોધ(ના) બ્રાહ્મણી.
લિપિ (ના) ભાષા, બોલી.
અનુસ્વાર=મીંડું, બિંદુ.
ગૂજરાતી=ગૂજરાતની.
સળંગ=આખી, બધી.

ધર્મપુસ્તક=ધર્મની વાતની ચોપડી.
મૂળાક્ષર (ના) પેહેલા શરૂઆતમાં શીખવાના દરકતો.
ધોરણ(ના)રીત,રસ્તો.

બ્રાહ્મણી (ના) બાળબોધ.
બોલી (ના) ભાષા લિપિ.
ઓળખવાને (કૃ) પીછાનવાને, જાણવાને.

बालबोध मूळाक्षर. પાઠ ૪ થો.

(स्वर.)

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ
અ	આ	ઇ	ઈ	ઉ	ઊ	ઋ	ૠ
ऌ	ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
ઌ	ૡ	એ	ઐ	ઓ	ઔ	અં	અઃ

(व्यंजन.)

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ
ક	ખ	ગ	ઘ	ઙ	ચ	છ	જ	ઝ
ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द
ઞ	ટ	ઠ	ડ	ઢ	ણ	ત	થ	દ
ध	न	प	फ	ब	भ	म	य	र
ધ	ન	પ	ફ	બ	ભ	મ	ય	ર
ल	व	श	ष	स	ह	ळ	क्ष	ज्ञ.
લ	વ	શ	ષ	સ	હ	ળ	ક્ષ	જ્ઞ.

પાઠ ૫ મો.

ઇનામ (ના) શીરપાવ, ખુશીબદલ કંઇ બક્ષીસ આપવું તે.
વિશ્વાસ (ના) ભરોસો.
પરમેશ્વર (ના) મોટો ઇશ્વર.

પાઠ ૬ ઠ્ઠો.

મુશ્કેલ (વિ) અઘરૂં, મુશીબત.
ઉમેરવી (ક્રિ) વધારવી.
જોખવું (ક્રિ) તોળવું.

પાઠ ૭ મો.

ચતુર (વિ) શાણો, ડાહ્યો.
ઝવેરી (ના) હીરા માણેક વગેરેનો વેપારી.
ઝવેરખાનું (ના) હીરા માણેક મોતી વગેરેનો ભડાર ભરેલો તે.

પાઠ ૮ મો.

ધનવાન (વિ) પૈસાદાર.
ફેલ (ના) ઢોંગ, ધતુંગ.
ફોસલાવી (ક્રિ) પટાવી, સમજાવી [માગનારો.
ફકીર (ના) સાંઈ, ભીખ
ધમકાવીને (ક્રિ) ધુરકી આપીને, ધમકી દઇને

પાઠ ૯ મો.

ભાળો (ક્રિ) જુવો.
કાગ (ના) કાગડો.
પાંખાળો(વિ)પાંખવાળો.
રૂપાળો(વિ) સારો, મધુર.
ભોળું (વિ) નીખાલસ, કપટી નહીં તે.
ખળ (વિ) લુચ્ચું, કપટી.
ભલમનસાઈ=સાલસાઈ.
લક્ષણ=ગુણ, આચરણ.
દીસેછે (ક્રિ) દેખાયછે.

(કવિતાની સમજુતી). (૨).

ઝાડપર માળો બાંધવા બેઠો એવા એક કાગડાને જોયો, તે બે પાંખ વાળો બોલતો હતો પણ તેનો રાગ સારો હતો નહીં.

પાઠ ૧૦ મો.

આંકડા=અંક, નંબર.
તરેહ (ના) રીત, પ્રકાર
પુસ્તક(ના)ચોપડી,ગ્રંથ.
મેળવી (ક્રિ) સરખાવી, મુકાબલા કરી.
ફેર=તફાવત.

પાઠ ૧૧ મો.

સર્વવ્યાપક (વિ) બધે ફેલાયલો.
આભાસ (ના) ઉજાસ.
ખોળવું (ક્રિ) શોધવું.
અંતર=દીન, ભીતર.
આકાશ=વાદળ, ગગન.
ચાસ (ના) હળે કરીને ખેતરમાં જે લીટા પાડેછે તે.
કણી (ના) રજ, રજકણ
વિશ્વપતિ (ના)જગતનો ધણી, પરમેશ્વર.
આસપાસ=આસેપાસે.
વાસ(ના)રહેઠાણ,મુકામ.
ઘાટ (ના) વેતરણ, તોડ.
તાત (ના) બાપ, ધણી.
જગકર્તા (ના) જગતનો બનાવનાર, ઇશ્વર.
ઠાલું(વિ)ખાલી, અમથું.

(કવિતાની સમજુતી). (૩).

આપણી આસેપાસે આકાશમાંને ઘાસ તથા ચાસનીપાસે પણ

પરમેશ્વર છે એવું મનમાં જણાયછે. (૧). આપણે ભોંયતળીઆં નીચે ભોંયમાં પેશી કંઈ છુપી વાત કરીએ મનમાં કંઈ ઘાટ રચીએ (દગાનો કે કોઇને મારવાનો), તેબધું જગતનો બનાવનાર ઇશ્વર જાણેછે. (૨). એક જરા જેટલી રજ છુપાવવાને વાસ્તે આપણે ખાલી જગ્યા શોધીએ તો કંઈ પણ **પરમેશ્વર** વિના કોઇ જગ્યા ખાલી માલમ પડતી નથી. (૩).

પાઠ ૧૨ મો.

જગત(ના)પૃથ્વી, દુનિયા.
રેનડીઅર (ના) સાબરના જેવું શીંગડાવાળું જનાવર.
ગરૂડ (ના) મોટા પક્ષીનું નામછે.
ધોધ (ના) ધોધવો.
શીખવાવું (કૃ) ભણવાનું.
દેશ (ના) મુલક.
વસે છે (ક્રિ) રેહેછે.
બોલી (ના) ભાષા.
જાત (ના) તરેહ, પ્રકાર.
જનાવર (ના) ચોપગાં જાનવર, પશુ.
સિંહ (ના) મોટા જબરા પશુનું નામ છે.
આંબા (ના) કેરીનાં ઝાડ.
નાળિએરી (ના) નાળિએરનાં ઝાડ.
ખજૂરી (ના) ખજૂરાના ઝાડ.
ટાઢ (ના) ઠંડ, હીમ.
મૂલક (ના) દેશ.
અનાજ (ના) દાણો.
ફળ (ના) લીલો મેવો.
નીપજે છે (ક્રિ) પાકેછે.
ભોંય (ના) જમીન.
ધાતુ (ના) સોનું રૂપું ત્રાંબું લોઢું વગેરે.
પર્વત (ના) મોટા પહાડ.
કોત્તર (ના) ગુફા.
મેદાન (ના) મોટી પોહોળી ખુલ્લી જગ્યા.
સરોવર (ના) મોટું તળાવ (ચોતરફ જમીનને વચમાં પાણી ત.)
અવાજ (ના) સાદ.
કિનારે (ના) કાંઠે.
દરિયાની (ના) સમુદ્રની.
છોળો (ના) છાલકો.
અથડાતી (કૃ) અફળાતી.
પહાડ (ના) મોટા ડુંગરો જોડાઇને ઊંચા ગયેલા તે.
ઊના (વિ) ગરમ.
ઝરણુ (ના) ધીમે ધીમે પાણી વેહે તે વેહેળા
જગ્યા (ના) ઠેકાણું.
પાલીઆં (વિ) પીએ ને માંદા પડે એવાં ખરાબ પાણી.
માંદા (વિ) કાહેલી.
મુદલ (વિ) બીલકુલ.
થંડા (વિ) ટાઢવાળી.
ભોંયરાં (ના) ભોંય તળિઆ નીચેનાં ઘર.
હેઠે (અ) નીચે, હેઠળ.
હુંફ (ના) ગરમી.
ગૂજરાતી (વિ) ગૂજરાતના રહેનારા.

પાઠ ૧૩ મો.

આભલાં (ના) વાદળાં.
ગ્રહ (ના) સ્થીર તેજનો તારો.
જલદ=તીક્ષણ, કસદાર
અજ્ઞાન(વિ) વેહેમવાળા, ભોળા, **સમજણ** વગરના.

ફાળ (ના) ધાસ્તી.
સેંકડો (વિ) સો, હજારો.
એકાદ (વિ) એક, કોઈપણ.
નવુંજૂનું=ફેરફાર, આફત, જોખમ, કજારજા.
પૂછડીઆ=પૂછડીવાળા.

પાઠ ૧૪ મો.

પરમજુ (વિ) પરોપકારી, પર કલ્યાણી
ઢેબરાં (ના) જુવાર બાજરીના જાડા રોટલા.
ભો (ના) બીક, ડર.
અધમુઓ (વિ) અડધો મરેલો, મુડદાલ.
દેખાડયું (ક્રિ) બતાવ્યું.
ગમ (ના) તરફ, બાજુ.
દયા (ના) રેહેમ.
વહેલો (વિ) જલદી
માંદા (વિ) કાયલી, આજારી.
કૂવા (ના) ખાડા.
[illegible]ાઇ ગયો (ક્રિ) મુડદાલ જેવો થઈ ગયો.
શક્તિ (ના) જોર.
[illegible]ઠાડવા (કૃ) ઉભો કરવા,
દુઃખ (ના) સંકટ, પીડા.
[illegible]ોડવું (ક્રિ) કાહાડવું.

સંભાળ (ના) બરદાસ.
કૂલા (ના) બાચકા, ચોડા.
તપેલી (ના) પાતેલી.
ટટાર (વિ) હોંશિઆર.
ચરવા (કૃ) ઘાસ ખાવા.

પાઠ ૧૫ મો.

આથડીઆં (ના) તમ્મર, ફાંફાં.
મહેનત (ના) કોશિશ
સૂઝતો (કૃ) દેખાતો.
બાપુ (ના) બચ્ચા, ભાઈ.
પલળીશ (કૃ) ભીંજાઇશ.
ભણી (અ) તરફ.
કાઢું (કૃ) બાહાર આણું.
સાદ (ના) અવાજ.
ડૂબી (ક્રિ) બુડી.
આશિષ (ના) સારી દુઆ.
ગરીબ (વિ) કંગાળ.
કાખ (ના) બગલ.
ટેકો (ના) આધાર.
ખોડંગતો (કૃ) લંગડાતો.
હીંડતો (કૃ) ચાલતો.
લંગડાઉં (કૃ) ખોડાઊં.
ઉતાવળો (વિ) ઝડપથી.

પાઠ ૧૬ મો.

હાપ (ના) શક્તિ.

ભૂલો પડયો=રસ્તો વિસરી ગયો.
જંગલ (ના) વગડો, રાન.
આડોઅવળો (અ) વાંકો ચુકો, આણીગમ પેલીગમ.
ભટકયો (ક્રિ) રખડયો.
ગભરાઈને(કૃ) અકળાઈને
પોકેપોક (વિ) મોટેસાદે.
રોયો (ક્રિ) રડયો.
પોતીઉં (ના) ધોતીઉં.
ધરાયો (કૃ) તરપત થયો.
કટકો (વિ) જરા, થોડું.
ગુણ (ના) ઉપકાર.
વળતી (અ) પછી.
વગડો (ના) વન, રાન.
ચરતો (કૃ) ઘાસ ખાતો
ભોમિયો (ના) જાણીતો.
જીવાડયો (કૃ) બચાવ્યો.
નજર (ના) ધ્યાન, નીઘા.
પક્કુ (વિ) ખરેખરૂ.

પાઠ ૧૭ મો.

લૂટવું (વિ) જોરાવરીથી ખેંચી લેવું.
મનસુબો (ના) વિચાર.
અટકળ (ના) વિચાર.
પરોણાગત (ના) પરોણા ચાકરી.

પટારત (વિ) લાયક.
ઉજડ (વિ) લોકની આવ જાવ નહીં તે, અવાગરો.
પકડો (ક્રિ) ઝાલો.
બૂમ (ના) સાદ, ઘાંટો.
પાંગળો (વિ) પગે લુલો.
વેળાસર (અ) વખતસર.
વાળવાને (કૃ) બદલો આપવાને.
લંગડો (ના) લુલો, લુલા પગ વાળો માણસ.
મદદ (ના) કુમક.
ટાંટીઆ (ના) પગ.
ખભે (ના) ખાંધ ઉપર.
લગણ (અ) સુધી.
ભલું (વિ) સારૂં, રૂડું.
ઇચ્છતો (કૃ) ચાહતો

પાઠ ૧૮ મો.

વા (ના) પવન.
શીશી (ના) કાચની નાની બાટલી.
વીંજણો (ના) પંખો.
વાયરો (ના) પવન, વા.
બફારો (ના) પસીનો પરસેવો.
પવન (ના) વા, વાયરો.
વાશીને=દઈને, ઢાંકીને.
લોટો (ના) કળશીઓ.
થીર (વિ) હાલે ચાલે નહીં તે, એકની એકજ જગ્યાએ રહે તે.
બોળ્યો (કૃ) ડબોળ્યો.
બદલે (અ) જગોએ.
દબાવી (કૃ) બોળી.

પાઠ ૧૯ મો.

લહેરો (ના) વમળ, લીસોટા.
ગતિ (ના) શક્તિ, બળ.
ધૂજતું (કૃ) હાલતું, કાપતું
પ્રવાહી (વિ) પાણીજેવો નરમ.
જુક્તિ (ના) તદબીર, હીકમત.
નાદ (ના) અવાજ, સાદ.
ઇશારત (ના) ચિન્હ, નીશાની, સાન.
સાદ (ના) અવાજ.
કુંડાળાં=ગોળચકરડાં.
ઉપરાઉપરી (વિ) એક પછી એક.
છેટે (અ) આઘે, દુર.
ફલાણો (વિ) હરેક, મુકરર કરેલો.
અથડાય (ક્રિ) અફળાય.
ઘાટ (ના) ડોળ, ઘડીને કરેલી બનાવટ.
બહેરાં (વિ) કાને સાંભળે નહીં તે.
ઘડપણ (ના) બુઢાપણ.
જન્મબહેરાં (ના) જન્મેત્યારથી બહેરા.
મૂગાં (વિ) મોઢે બોલી શકે નહીં તે.

પાઠ ૨૦ મો.

ભોજન (ના) જમવાનું.
ભજીઆં (ના) ચણાના લોટના ખીરામાં મસાલા સાથે રતાળું કેળાં ભાજી વગેરે નાખીને ઉના તેલમાં તળી કાઢેલી ચીજ.
વર્ણન (ના) વિસ્તાર.
શીરો (ના) ઘઉંના લોટને ઘીમાં શેકી માંહે ખાંડનું પાણી રેડી લચકા જેવું કરેલું તે.
કમોદ (ના) ઊંચી જાતના ચોખા.
પકવાન (ના) લાડવા જલેબી દહીંતરા ઘેબર વગેરે મીઠાઈ.
વડી (ના) ચોળાની દાળ ભીનાળીને વાટી માંહે આદું મરચા નાખીને સોગઠા જેવી બનાવેલી ચીજ.

વડાં (ના) ચોળા કે અડદની દાળ વાટીને પતાસા જેવો આકાર કરીને તેલમાં તળી કાઢેલું તે.
પૂરણપોળી (ના) પડવાળી રોટલી, વેડમી.
પાપડ (ના) અડદની દાળનો લોટ કરી માંહે સંચોરો મરી વગેરે નાંખી પૂરી જેવડી બનાવેલી ચીજ.
કચોરી (ના) ધારી જેવું એક જાતનું ખાવાનું.
સેવો (ના) ચણાનો લોટ કે ઘઊંની પરસુદીને ભીનાળીને તેના લાંબાં તાર કરી ગુચળા જેવું કરેલું તે.
સુણજો (ક્રિ) સાંભળજો.
અતિ (વિ) ઘણી, બહુ
ભાગીને (કૃ) વલોવીને.
ભાતભાતનાં (ના) જાતજાતના. [વધાર્યા.
તળીઆં (કૃ) તેલમાં
દૂધપાક (ના) દૂધમાં ચોખા ખાંડ નાખી પાક કરેલો તે.
લાડુ (ના) લાડવા.
સાર (વિ) સારા.
કંસાર (ના) ઘઊંના છેક ઝીણાઝીણા કડકા કરી પછી તેને ગોળ કે ખાંડના પાણીમાં બાફેછે તે.
સ્વાદ (ના) લેહેજત.
અપાર (વિ) ઘણોજ.

(કવિતાની સમજુતી). (૪).

અમે આજે જે જમણ જમ્યા, તેની વાત તમે સાંભળો, કમોદના ચોખાનો ભાત કીધો હતો, અને દાળ ઘણી સરસ બની હતી, (૧) દહીંને વલોવીને જાડી છાશની કઢી કીધી હતી, અને માંહે સારી વડી નાંખી હતી, જૂદી જૂદી જાતના શાક તળ્યાં હતાં, બાસુદી, પૂરી ને દૂધપાક કર્યા હતા. (૨). વેડમી ને લાડવા સારા હતા, ને વડાં કચોરીને કંસાર કીધો હતો, ભજીઆં ને વળી સારી ભાજી કરી હતી, ને શીરો પણ સારો હતો ને રોટલી બનાવી હતી. (૩). પાંચે પકવાન કરેલાં તે જમતાં જમતાં ઘણી મઝા પડે, ને વડાં પાપડ ને સેવો સારી હતી, ને તળેલાં ચણાનો સ્વાદ ઘણો સારો હતો. (૪).

પાઠ ૨૧ મો..

આંબા (ના) કેરીનાં ઝાડ.
મરવા (ના) નાની કુમળી કેરી.
કાછીઓ (ના) તરકારી વેચનારો, પસતાગીઓ.
શાખો (ના) પાકવાપર આવેલી કેરી.
ટોપલા (ના) વાંસની છાલની બનાવેલી મોટી ટોપલી.

આફૂસ (ના) બીનરેસાદાર કેરીની જાત.
કલમ (ના) જાંબડી કેરીની જાત.
થીર (વિ) હાલ્યાવગરનો.
મૂળ (ના) મૂળિઆં, જડ
થડ (ના) ઝાડની મોટી શાખા.
ડાળીઓ (ના) ડાળામાંથીફૂટેલી મોટીશાખા.
પાંદડાં (ના) પાંતરાં.
મોર (ના) આંબાનાં ફૂલ.
તૂરા (વિ) ફિક્કા.
જીણુ (ના) પડ.
કઠણુ (વિ) સખત.
અથાણાં (ના) આથણાં.
ખરો (વિ) સખત, ઘણો.
ગળી (વિ) મીઠી.
લટકેલી (કૃ) ટીંગાએલી.
બજાર (ના) ચૌટું.
સરસ (વિ) સારા.

પાઠ ૨૨ મો.

માબાપ (ના) માતા-પિતા, માત તાત.
આજ્ઞા (ના) હુકમ.
સંભાળ (ના) બરદાસ.
ધર્મ (ના) ફરજ, કામ.
પાડ (ના) ઉપકાર.
બદલો (ના) પાડ.
આભાર (ના) ઉપકાર.
ભુંડા (વિ) ખરાબ.
માનવી (ક્રિ) પાળવી
સારૂં નરસું (વિ) સારૂં નઠારૂં.
આડું (વિ) વાંકું, ઉલટું.
રળીને (કૃ) પેદાકરીને.
નભાવે (ક્રિ) ચલાવે.
માન (ના) આબરૂ.
ઉછેર્યા (ક્રિ) મોટા કર્યા.
વેઠયું (ક્રિ) ખમ્યું.
ઘરડાં (વિ) બુઢાં, જઇફ
હેત (ના) પ્યાર.
વેળા (ના) વખત.
પજવવા (ક્રિ) કાયર કરવાં, દુઃખ દેવું.

પાઠ ૨૩ મો.

નઠારો (વિ) ખરાબ.
પરખવું (ક્રિ) જાણવું.
બેફિકરૂં (ના) ચીંતા વગરનું.
કાયર (વિ) હેરાન.
ઠરતા (ક્રિ) સ્થિર રહેતા.
પૂરો (અ) બરાબર.
ભૂલો (ના) ચૂકો.
ઠામઠામ (ના) ઠેકાણે ઠેકાણે.
અચકાય (ક્રિ) અટકે, ખાંચો ખાય.
શરમાતો (ક્રિ) લજવાતો.
આળસ (ના) સુસ્તી.
બેશીકરાઈ (ના) બેપરવા.
મેલા (વિ) ધૂળવાળા.
ઝટ (અ) જલદી.
વર્ગ (ના) હાર, કલાસ.
હરકત (ના) અક્ષર.
બેવકૂફ (વિ) મુર્ખ.
અપડાય (ક્રિ) અફળાય.
પંડે (વિ) જાતે, પોતે
કડવો (વિ) નઠારો.
મન (ના) ચિત્ત.
છૂટી (ના) રજા.
વાટ (ના) રાહા.
નડે (ક્રિ) કાયર કરે.
મસ્તી (ના) તોફાન.
ફજેત (વિ) બેહુરમત.

પાઠ ૨૪ મો.

ગુરૂજી (ના) મેહેતાજી.
સમીસાંજ (ના) સંધ્યાકાળ.
પાય (ના) પગ.
લવારો (ના) બકબકાટ.
ગવાળો (ના) બચકો, છાબ.
પોથી (ના) ચોપડી.
લીખ (ના) જુ, જૂનાં છડાં.
આપ (સ) પોતે, જાતે.

ધારે (ક્રિ) માને, વિચારે.	જોડવાનું કામ.	લેખણો (ના) કલમો.
ધારો (ના) કાયદો.	અતિશે (વિ) ઘણીજ.	ઘેલી (વિ) ગાંડી.
ધૂજે (ક્રિ) થરથરે, કાંપે	ચિંતા (ના) ફિકર.	લેખીએ (ક્રિ) જોઇએ.
જોડણી (ના) અક્ષર	ચૂક (ના) ભૂલ.	લૂગડાં (ના) કપડાં.

(કવિતાની સમજુતી). (૫).

જે નઠારો નિશાળીઓ હોય તે નિશાળમાં બધા છોકરા આવી રહ્યા પછી પોતે આવે. બીજા સૌ બેશી રહ્યા પછી પોતે બેસે, મેહેતાજી જે ધારા પ્રમાણે ચાલવાને કેહે તે પ્રમાણે ચાલે નહીં તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો, (કંઇજ નહીં), (૧). તે નઠારા નિશાળીઆને સાંઝ પડે કે સુવાનું મન થાય, પછી પાઠ વાંચતાં પોતાનો પગ થરથર ધૂજ્યા કરે લખવા બેસે તો લીસોટા લીસોટા પાડે ને ભણવા બેસે તો બકબકાટ કર્યો જાય, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૨). શબ્દોની બરાબર જોડણી પણ તેને આવડે નહીં, ને મનમાં ઘણી ફિકર નહીં તેથી ઘણી ભૂલો તેને પડે, કલમો ભાંગીને બધી તે એકઠી કર્યા કરે, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૩) તેના ધૂળવાળા હાથથી તે ચોપડી પણ મેલી કરે, જેમ કોઈ ગાંડી છોકરી હોય ને તે બધું એકઠું કર્યા કરે તેમ તે કરે તેના લૂગડામાં આપણે હજારો જૂ જોઇએ, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો.

પાઠ ૨૫ મો.	રૂપ (ના) કાન્તિ.	કશી (વિ) કંઈ પણ.
આરો (ના) પાર, છેડો.	પુત્ર (ના) છોકરો.	વઢે (ક્રિ) લડે.
માંકડો (ના) રાતામોનો વાંદરો.	કર્મ (ના) નસીબ, કામ.	આડ પાસે=આડી બાજુએ.
સંગ (ના) સોબત.	ઠોઠ (વિ) અણઘડ.	પૂરૂં (વિ) બરાબર.
પિતા (ના) બાપ, તાત.	વડી (વિ) મોટી.	ખરો બોલ=સાચી શીખામણ.
પ્રકાશવું (કૃ) તેજ કરવું.	બાળકો (ના) બચ્ચાંઓ.	
માતા (ના) મા, માજી.	ટાળો (ક્રિ) મૂકી દેઓ.	સુણી (કૃ) સાંભળી.

ખુબ ખારો (વિ) ઘણો નઠારો. [ભાગીઓ.	પ્યારો (વિ) વહાલો.	ઠાલો (ત્ર) અમથો.
ફૂટયો (ક્રિ) ફુટેલો, અ-	જોર (ના) બળ.	ભીખીને (ક્રિ) ભીખ માંગીને.
	ઠીક (ક્રિ) બરાબર.	

(કવિતાની સમજુતી). (૬).

તે **નઠારો નિશાળીઓ** કંઈ વાત માંડી કે તેમાં તૈયાર એટલે વાતો કરવા મંડી જાય, તેથી બચ્ચાંઓ તમે તે નઠારી સંગત મૂકી દેઓ. એમ કરશો તો કશી વાતનો છેડો તમારો આવવાનો નથી. તો તે નઠારા નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૫). તે નઠારો બીજા જોડે લડે ને વઢયા કરે કે આડી બાજુએ પડે, પછી તેનું ખરૂં ડોળ તે જણાઈ આવે તેને કોઈ સારી શીખામણ દે તે કડવી ઝેર જેવી લાગે, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૬). તે નઠારો કીસમતનો ફૂટેલો નિશાળમાં મેહેતાજી ને પણ કાયર કર્યા કરે, ને નિશાળમાંથી છૂટે ત્યારે વાંદરાની પેઠે કૂદકો મારી દોડયો જાય. પછી તે છોકરો માબાપને પણ વહાલો લાગે નહીં, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૭). તે નઠારાને ઘણા જોરથી પકડીને નિશાળમાં લાવીને ગોંધો, તોપણ તે બરાબર શીખવાનો નહીં ને મૂરખોજ રેહવાનો, પછી ભીખ માગીને અથવા ભારો વેચીને ગમે તેમ પોતાનો ગુજારો કરે, તો તે નઠારો નિશાળે જઇને શું શીખવાનો હતો. (૮).

પાઠ ૨૬ મો.	બાળક (ના) બચ્ચું.	હરામ (વિ) અધરમ.
કમાયો (ક્રિ) પેદા કીધો.	લુચ્ચા (વિ) દોંગા.	જન્મ (ના) જીંદગાની.
પત(ના) પતીજ, ભરોસો.	છેતર્યો (ક્રિ) ઠગ્યો.	ફજેતી (ના) બે-આબરૂ.
સાટું (ના) કરાર, વેચાણનો બંદોબસ્ત.	વિશ્વાસ (ના) ભરોસો.	મા (અ) નહીં.
ઉજાણી (ના) મેજબાની, જીઆફત.	જૂઠું (ના) ખોટું.	છેતરાય (ક્રિ) ઠગાય.
	ઠગ્યો (ક્રિ) છેતર્યો.	ભૂલી ગયો (ક્રિ) વિસરી ગયો.
	કાળું કર=મોં છુપાવ.	
કને (અ) પાસે, સોડે.	ઠગ(ના) ઠગારો, ધૂતારો.	નફો(ના) ફાયદો, હાંસલ.

પાઠ ૨૭ મો.

દેવ(ના) પ્રભુ, પરમેશ્વર.
ગાડીવાન (ના) ગાડીવાળો, ગાડીહાંકનારો.
ખંત (ના) ચેટક.
ઉદ્યમ(ના)ધંધો,વ્યાપાર.
વગડો(ના) વન, જંગલ.
ચીકણો (વિ) ચીકાશવાળો, ચોંટીજાય એવો.
ચોંટી(વિ)વળગી, બાઝી.
વાટ (ના) રાહા.
રોઈ (કૃ) રડી.
વિનંતિ (ના) કાલાવાલા, અરજ.
સહાય (ના) મદદ.
વાણી (ના) વાચા.
મૂર્ખ (વિ) બેવકુફ.
ટેકો (ના) આધાર.
આળસુ (વિ) સુસ્ત.
આશરો (ના) મદદ.
જોડીકાઢેલી (કૃ) બનાવટની, બનાવેલી.
ભરોસો (ના) વિશ્વાસ.
પંડેજ (વિ) પોતેજ.
આધાર (ના) આસરો.
ગરજ (ના) દરકાર, પરવા.
ગુનોહ (ના) અપરાધ.
આજ્ઞા (ના) હુકમ.
મહેનત(ના) શ્રમ, ઉદ્યમ.

પાઠ ૨૮ મો.

કેળ (ના) કેળાનું ઝાડ.
તાપોડીઆં (વિ) ખાસડીઆં લાંબાજાડી છાલના કેળા.
સોનેરી (વિ) ટુંકા પાતળી છાલનાં કેળાં.
કુંકણી (વિ) ચોધારા લાલ તથા લીલી છાલનાં કેળાં.
મથાળે (ના) ઉપર, ટોચે.
આસપાસ (અ) આજુ બાજુએ.
જથો (ના) ઝુમખો.
ફળેછે (ક્રિ) ફળ આવેછે.
પીલા (ના) ફણગા.
લૂમ (ના) કાતરો.
ટુંકી (વિ) થોડી.
મુદ્દત (ના) વખત.
મેવો (ના) ફળ.
બાફીને (ક્રિ) રાંધીને.
ફરાળ (ના) વ્રતમાં ખાવાના ફળ વગેરે, ફળ ખાવાં તે.
મુખ્ય (વિ) મોટી.
જણુસ(ના) ચીજ, વસ્તુ.
રેસા (ના) દોરા.
સ્વાદે (ના) લેહેજતમાં.
બારે માસ=આખુ વર્ષ.
કોહતાં (ક્રિ) કોહીજતાં, સડતાં.

પાઠ ૨૯ મો.

નીલ (ના) કાળા ડીલના વાંદરા.
કાઠું (ના) શરીરનું કદ.
પવાલું(ના)જામ, પ્યાલું.
ગરમ (વિ) તાપવાળા.
જાત (ના) તરેહે.
ડીલે (ના) શરીરે.
માંકડાં (ના) રાતા મોંના વાંદરા.
કૂદવાનુ (કૃ) કૂદકો મારવાનુ, છલંગ મારવાનુ.
ફાળ (ના) કૂદકો, ફલંગ.
વળગી (કૃ) બાઝી.
લાગ (ના) દાવ.
રાંધેલું (ના) બાફેલું.
ધાન્ય (ના) અનાજ.
પાળી (કૃ) પોષી, ખવડાવી પીવડાવી.
ઘાટ (ના) આકાર, ડોળ.
મળતો (કૃ) સરખો.
બેટો (ના) ટાપુઓ.
ઝુંપડી (ના) નાનુ ઘર.
વાળ (ના) બાલ.
અજાણ્યો (વિ) ઓળખાણ વગરનો, અતરાપી.

આઘેથી (અ) દુરથી.
ભુલમાં (ના) ગફલતમાં.
જંગલી (વિ) રાનમાં રેહેનારો, રાની.
વિલાયત (ના) અંગ્રેજ લોકોનો દેશ.
ખારવા (ના) ખલાસી.
હળીગયો (ક્રિ) મળી ગયો.
બિચારો (વિ) બાપડો.
સંભાળીને (કૃ) બરદાસ લઇને, સાચવીને.

પાઠ ૩૦ મો.

ખોદે તે પડે=આપણે કોઇનું ભુંડું કરવા જઇએ તો આપણુંજ માઠું થાય.
દાનત (ના) નિષ્ટા, નજર.
ગીધ (ના) લોહી માંસ ખાનારૂં મોટુ પક્ષી.
નગરશેઠ (ના) શેહેરનો શેઠીઓ.
માલ (ના) માલમતા, ભંડોલ પાણી.
વહેંચી લેવાને (કૃ) ભાગ પાડવાને.
ઝાડી (ના) નાનાં મોટાં ઝાડ એકુબીજા ઝાડસાથે આવી ગુંદાં જેવું બનેલું તે.
તરસ (ના) સોસ.
વેઠી (ક્રિ) ખમી, સહી.
નિરાંતે (ના) ચેનથી.
ગમી (ક્રિ) પસંદ પડી.
ઊઠયો (ક્રિ) આવ્યો.
તાલેવાન (વિ) પૈસાદાર.
કપાળે (ના) નશીબે.
કંદોઈ (ના) મિઠાઇ ભજીઆં વગેરે વેચનારો.
મીઠાઇ (ના) કોરી સુખડી (બરફી પેંડા વગેરે.)
ઝેર (ના) વિખ, સોમલ.
ખુશ (વિ) મગન.
મોત (ના) મરણ.
મડદાં (ના લાસ, લોથ.
ફોલી (કૃ) કોતરી, ફોડી.
કહેવત (ના) કેહેતી, કાહાણી.
ચોરીનું ચંદાળે જાય =ચોરનો માલ ચંડાળને હાથે ચઢે.
પાપી હાથ ઘસતા થાય =પાપી લોકો કંઈ પુન્ય દાન કર્યા વગર હાથ ઘસતા મરી જાય.
ચંડાળ (વિ) પાપી, દુષ્ટ,
ઘસતા (કૃ) ઘસડાયા, ઘસતા.

પાઠ ૩૧ મો.

ભીંત (ના) કાદવનો કરો.
જઇશમા=જઇશ નહીં.
ઊકળતું (વિ) ગરમ થતું.
મહાખોટું (વિ) ઘણું ખરાબ, બહુ નઠારૂં.
માનવું (ક્રિ) કહ્યું કરવું, કબુલ કરવું.
ઊગર્યું (ક્રિ) બચ્યું, જીવ્યું.
શીખામણ (ના) બોધ, ફાયદાની કહેલીવાત.
સમજીને (કૃ) જાણીને.
હસવા (કૃ) ઠિઠિઆરા કરવા, હાંસી કરવા.
ડોશી (ના) ઘરડી બઇરી.
ફીકર (ના) ચિંતા.
અકલ (ના) બુદ્ધિ.
પૂંજી (ના) ગાંસડો.
ડાહીડાહી (વિ) ડાહપણ ભરેલી.
ટેવ (ના) આદત.
ચરૂ (ના) બે કડાવાળું તાંબાનું કે પિતળનું વાસણ.
ઊની (વિ) ગરમ.
વરાળ (ના) બાફ.

તમર (ના) ચક્કરી.	પાણીનો દેગડો.	ચૂકે (ક્રિ) ભૂલે.
મૂર્ખાઈ (ના) બેવકુફાઈ.	ચોટ (ના) ટક્કર, દાવ	જીવ (ના) પ્રાણ, આત્મા.
માની (ક્રિ) કબુલ કરી.	ડોળવું (ક્રિ) હાલવું, ધુણવું.	જોખમ ના)નાસ થવાની ધારતી, સંકટ.
વલે (ના) હાલ, હવાલ.	તત્કાળ (અ) તરત.	બુદ્ધિબાળ=થોડી અક્કલ.
નાદાન (વિ) અણુસમજુ, થોડી બુદ્ધિનું.	અંજાઈ (કૃ) તમર ખાઈ.	ડાહપણ (ના) શેખી; ચતુરાઈ.
કડવી (વિ) નઠારી.	વિનાશ (ના) નાશ.	
ડાહ્યાં (વિ) શાણાં.	મુખ (ના) મોઢું.	વેહેમ (ના) શક.
મરજી (ના) ઇચ્છા.	પ્યારા (વિ) વાહલા.	બોલ (ના) શબ્દ.
પાઠ ૩૨ મો.	પાસ (અ) પાસે.	ચાલ (ના) રીત.
ઊનામણો (ના) ઊના	ઉકળેછે (ક્રિ)ગરમ થાયછે.	હાલ (ના) હવાલ.

(કવિતાની સમજુતી). (૭).

માખીએ મોઢે થકી બોલીને કહ્યું કે હે માર વાહાલા બચ્ચા, જ્યાંહાંસુધી હું જઇને પાછી આવું ત્યાંસુધી તું ઉડીને ઊંચે આકાશમાં જતું નહીં. (૧). ત્યાં ઉના પાણીનો દેગડો ઉકળેછે, ને તેની પાસે જો કોઇ જાય, ને એવામાં તેની કાંઈ નજર ચુકી તો તે વખતે તરત તેનો જાન જતો રહેછે. (માટે તું ત્યાં જઇશ નહીં.) (૨). એવી શીખામણ બચ્ચાને દઇને માખી તો ઉડી ગઈ પણ બચ્ચું નાદાન બુદ્ધિનું, તેથી તુરત તેના મનમાં એ બાબતનો ઘોળાટ કરવા લાગ્યું. (૩). તે બચ્ચું મનમાં વિચારવા લાગ્યું કે ઘરડા માણસો વહેમ ઘાલીને ઘણી વાતો કરેછે. પણ આટલે ઉડીને પાછું આવું તેમાં તે હું શીરીતે મરી જઇશ! (૪). એવો મનમાં વિચાર કરીને તે બચ્ચું ઉડી ગયું. ને તે પાણીના ચરૂ કે દેગડા પાસે પહોંચ્યું તેવુંજ પહોંચતાવારને તમ્મર ખાઇને તેમાં પડયું કે હું મરી જવાનું એમ તેણે જાણ્યું (૫) પછી તે મરતાં મરતાં બોલ્યુ જે છોકરાં આવી ચાલ ચાલે, માબાપનું કહ્યું માને નહીં ને પોતાની જીદ ચલાવે, તેના આવા હાલ થાય. (૬).

પાઠ ૩૩ મો.

સાચો (વિ) ખરો, સાચા બોલો.
વર્ગ (ના) સરખું શીખનારા છોકરાની હાર.
ભોગજોગ (અ) એકાએક, દૈવયોગ.
નંબર (ના) આંકડો.
સાંભરતું (કૃ) યાદ આવતું.
અજાણતાં (અ) ઓચિંતા, અજાણપણે.
ધારો (ના) કાયદો.
તોડે (ક્રિ) અમલમાં નહીં લાવે.
નાનીસરખી (વિ) નાની જેવી.
વળગાડી (કૃ) બઝાડી.
સરત (ના) નજર, ધ્યાન
ભૂલ્યો (ક્રિ) વિસર્યો.
છૂટું (વિ) જૂદું, નોખું.
જવાબ (ના) ઉત્તર.
નીચું ધાલી=શરમાઇ.
ઉમેરીશ (ક્રિ) વધારીશ.

પાઠ ૩૪ મો.

ટેબલ (ના) લખવાની મેજ.
સાંભર્યાં (કૃ) યાદઆવ્યાં.
છાતી (ના) હિમ્મત.
સાચું (ના) ખરૂં.
સાહેબ (ના) મેહેરબાન.
રજા (ના) પરવાનગી.
માફ (ના) ક્ષમા.
કદાપિ (અ) કદી, કધુ
છાની (વિ) છૂપી.
ખરેખરૂં (વિ) સાચે સાચું
માન્યું (ક્રિ) કબુલ કર્યું.
અગાઉ (અ) પેહેલાં.
શરમ (ના) લાજ.
વિચાર (ના) મનસુબા.
ફોકટ (વિ) નકામા.
ધીરજ (ના) હિમ્મત
ત્યારકેડે(અ)ત્યાર પછી.
પહેલાં (અ) આગળ.
ઊઘાડી (ક્રિ) ખોલી.
પડપૂછ (ના) તજવીજ.

પાઠ ૩૫ મો.

આળ (ના) તોહોમત.
નવાઇ (ના) અચરત.
નિત્ય (અ) રોજ.
વાંક (ના) તકસીર.
વગરપૂછે=પૂછ્યાવિના.
સૂઝે (ક્રિ) જણાય.
માંહેમાંહે (અ) એકબીજા, અરસ પરસ.
નક્કી (અ) ખચીત.
છૂટવાની (કૃ) છોડવાની.
પકડાયો (ક્રિ) ઝલાયો.
ખરો (વિ) સાચો.
ઉતર્યું (ક્રિ) ગયું.
પૂરો (વિ) પક્કો, બરાબર.
ચાલ (ના) ચાલચલગત.
આબરૂ (ના) ઇજત, માન.
વખાણ (ના) તારીફ.

પાઠ ૩૬ મો.

પંચાત (ના) ચૂકાદો.
પક્ષાં (ના) છાબડાં.
આવકાર (ના) આદર માન, આદરભાવ.
બચકું (ના) ડાકૂ.
ન્યાય (ના) ઇનસાફ.
ઇનસાફ (ના) ચુકાદો.
ત્રાજુડી (ના) ત્રાજવા.
કરગરી (કૃ) કાલાવાલા કરી, દલગીર થઈ.
વહેચતાં (કૃ) ભાગ પાડતાં
વઢી પડી (ક્રિ) લઢી પડી.
વઢવાડ (ના) લડાલડી.
વાંધો (ના) તકરાર.
તોડ (ના) નીકાળ.
વાજબી (વિ) અદલ.
કશી (વિ) કંઈ, જરાપણ.
કટકા (ના) ટુકડા, કકડા.
નમ્યું (ક્રિ) નીચે ગયું.
સમજી (ક્રિ) ચેતી.

બાઇઓ (ના) બેહેનો.
ધીરજ (ના) સબુરી.
રાહે (ના) રીતે.
છૂટકો (ના) નીકાળ.
લાગેવળગે (ક્રિ) પહોચે
ગટ કરી ગયો=ખાઈ ગયો.
ડાવકું (વિ) ડાહ્યું.
ઉપાય (ના) ઇલાજ.
સુખેથી (ના) મઝાથી.
બેલાશક (અ) નિરભે.
લડાઇ (ના) ટંટો.

પાઠ ૩૭ મો.

પ્રાણી (ના) જીવવાળા પશુ, જાનવર.
ભુકો (ના) ચૂરેચૂરા.
પશુ(ના)ચોપગાજાનવર.
અટકચાળાં (વિ) આડાં ચાળા કરનારા.
પંખી (ના) પક્ષી.
માછલાં(ના) નાનામચ્છ.
ઊન (ના) ઘેટાના બાલ.
કર્યાં (ક્રિ) પેદા કીધાં.
ઠીક (અ) દુરસ્ત, બરાબર.
મળતો (ક્રિ) સરખો.
ફેર (ના) તફાવત.
વાચા (ના) બોલવાનુ ભાન.
મરજી (ના) ઇચ્છા.
બંડી (ના) બદન.
સુદ્ધાં (અ) સાથે.
હરકત (ના) અડચણ.

પાઠ ૩૮ મો.

રૂવાંટી (ના) ઝીણુબાલ.
રૂપાળા (વિ) શોભીતા.
જ્ઞાન (ના) ભાન, સમજણ.
બસ (અ) બહુ, ઘણું.
સુંવાળા (વિ) કુમળાં, નરમ.
ઘટ્ટ (વિ) જાડા.
આછા (વિ) થોડા.
લીસા (વિ) સાફ.
ચટાપટાવાળા = કાબરચીત્રા.
ખરી (વિ) સાચી.
ઝાલવાના (કૃ) પકડવાના
સીધાં (વિ) પાધરા.
ઢાંકણુ (ના) કવર.
સરજનાર (ના) પેદાકરનાર, (પરમેશ્વર)

પાઠ ૩૯ મો.

હેત (ના) પ્રિતી, પ્યાર
હથોડા (ના) ધાતુ ટીપવાનુ લોઢાનુ હથિઆર.
અનરથ (ના) નુકસાન.
પ્રભુ (ના) ઇશ્વર.
મુવાળો (ના) બાલ.
શૂળી (ના) ફાંશી.
ગલોલ (ના) ગોફણો.
નમેરી (ના) દયાવગર.
સમે (ના) વખતે.
ભમે (ક્રિ) ભટકે.
દયા (ના) મેહેર.
તજી (ક્રિ) છોડીદઈ.
પરોવી (કૃ) ઘોંચી.
કાંતો (અ) નહિતો.
છોડે (કૃ) મુકી દે.
અર્થ (ના) મતલબ.
અકલ (ના) બુદ્ધિ.
આગ (ના) દેવતા.
તજો (ક્રિ) મુકીદો.
ડરી (કૃ) બીહીને.
ધારો (ક્રિ) વિચારો.
પ્રેમ (ના) હેત.
કુળ (નાં) વંશ.
કૈંક (વિ) કોઇક.
ફાંસો (ના) કબજો.
તરફડતાં (કૃ) તરફડીઆ ખાતાં.
ભાળે (કૃ) જુવે.
પાપી (વિ) દુષ્ટ માણસ.
ચિત (ના) મન, ધ્યાન.

(કવિતાની સમજુતી). (૮).

કોઇ વખત જ્યારે જાનવરનું મન ભમેછે ત્યારે તે ગમે ત્યાં ફર્યા કરેછે, તેવારે કોઈ માણુસ તે બિચારા પશુને શૂળમાં ઘોચી નિર્દયપણે દુઃખ દેછે; કે નહીંતો પછી, તેનો પગ તોડેછે, ને છોડી મુકેછે કે નહીંતો તેની આંખ ફોડેછે; કે નહીંતો તેને જોડા વતી માર મારેછે ને પછી હથોડા વતી ધૂળમાં દાટી દેછે; એવું નુકસાન મતલબ વિનાનું ઘણું કરેછે, જેમકે બુદ્ધિ વગરનો માણુસ ઝાડના મૂળમાં આગ મૂકી તેને બાળી મૂકે તેમ; માટે **ઈશ્વરથી** બીહીને તમે તેવાં પાપ કરવાં મૂકી દો, ને પશુઓ ઉપર પ્યાર રાખવાં વિશે **પરમેશ્વરને** હેતથી યાદ કરો. (૧).

કોઈ માણુસ પશુના પગ અને પાંખો, પકડીને તોડી નાખેછે, ને પછી ખુશી થઇને જોવાને તેને છોડી દેછે; વળી કોઇક તો બાલથી ફાંસો ઘાલેછે ને પછી તે પશુના હાથ પગ તરફડેછે તે જુવે છે; તે શુળી કાંટાની સોય જેવી હોયછે તે વગર દયાથી હાથે વતી ઘોંચી દે; પક્ષી ઉપર જે ગોફણ ફેંકેછે તે દુષ્ટ માણુસ મનમાં જરા વિચાર કરતા નથી (કે રખેને ગોફણુલાગવાથી એ દુઃખી થશે). (૨)

પાઠ ૪૦ મો.

પેચ (ના) આંટો.
મશ્કરી (ના) મજાક.
ચાદર (ના) ખાદીની જાડી પીછોડી.
ઓરવું (ક્રિ) નાંખવું.
સકંજો (ના) સંચો.
જોડેલી (ક્રિ) બનાવટની
તરતજ (અ) પાધરો.
મજે (ના) રમુજ.
અચરજ (ના) નવાઈ.
કપાસ (ના) રૂનાં ઝાડ.
હીંચકા (ના) ઝોલા.
સોબતી (ના) સાથી
ધાડું (ના) ટોળું.
હીંચવા (ક્રૃ) હીંચકા ખાવા, ઝુલવા.
પછવાડે (અ) પાછળ.
ઝોળીઓ (ના) ઝુલતી ગાંસડીઓ.
ઢગલા (ના) ગંજ.
ચરખા (ના) કપાસ પીલવાના નાનારેંટીઆ.
કપાશીઆ (ના) કપાસના બી.
છૂટા(વિ)નોખા, જુદા.
દાબવા (ક્રૃ) ચાંપવા.
ચગદાઇને (ક્રૃ) કચડાઇને, છુંદાઇને.
ટાટ (ના) શણનું કંપડું.
કસ્યા (ક્રૃ) તાણી કકડીને બાંધ્યાં

જાળીઆં (ના) ઝીણાં ઝીણાં બાકાં.

પાઠ ૪૧ મો.

ગુંગળાવું (ક્રિ) અકળાવું, ગભરાવું.
કાંતવું (ક્રિ) લાંબા કાચા દોરા કરવા.
વેઠવું (ક્રિ) સેહેવું.
આંટી (ના) સુતરનું ગોળ ગુંચળું.
તાંત (ના) બકરાના આંતરડાંની દોરી.
વેપારી (ના) રોજગાર કરનાર.
પૂણી (ના) રૂના ગાળાને સળીથી વાળી લાંબો આકાર કરેલા તે.
વણુકર (ના) સાળવી.
મળસકું (ના) સહવાર.
રંગરેજ (ના) રંગારા.
સૂતરીઓ (ના) સૂતરના વેપારીઓ.
કસુંબી (વિ) રાતી.
અથડાતાંકૂટાતાં (કૃ) અફળાતા ઝીકાતા.
ગુંગળાઇ (કૃ) અકળાઇ
અંતે (અ) છેલ્લે.
વારો (ના) વખત.
પીંજારા (ના) રૂનેતાંતવડે સાફ કરનારા લોકો.
પીંજ્યા (ક્રિ) સાફ કીધા.
ઝપાટા (ના) લાકડીના સપાટા, લાકડીથી મારવું તે.
સાળ (ના) લાકડાનું વણવાનું ઓજાર.
આકાર (ના) ડોળ.
નિરાંત (ના) ચેન, સુખ.
પોત (ના) કુમાસ.
ગમ્યું (ક્રિ) પસંદ પડયું.
સરત (ના) સુરત, ફોમ.

પાઠ ૪૨ મો.

ઓળખાણ (ના) પીછાન, ઓળખ.
ચળકાટ (ના) ઝળકાટ.
ઓચિંતું (અ) એકાએક, એકદમ.
ચાંચવો (ના) કોદાળી જેવું લોઢાનું હથિઆર.
જાણિએ (ક્રિ) ઓળખીએ.
ઝણઝણાટ (વિ) ઝીણો ઝીણો.
અવાજ (ના) સાદ.
ગભરાયો (ક્રિ) અકળાયો.
એકાદ (વિ) એક.
જણ (ના) માણસ.
કાળ (ના) વખત
સરખો (વિ) જેવો.
હાયહાય (અ) અરેઅરે.
અજવાળું (ના) ઉજાસ.
ધીબાધીબ (વિ) ધબ દેતા કે, એક પછી એક.

પાઠ ૪૩ મો.

લગડી (ના) ઢાળકી.
ચીપ (ના) નાની પાટ.
કાનસ (ના) રેતરડી.
જતરડો (ના) કાણાવાળું તાર ખેંચવાનું લોઢાનું હથિઆર.
વેષ (ના) પોષાક બદલીને કોઇના જેવું ડોળ દેખાડવું.
ચપટા (વિ) એક પાસેથી બેઠેલા.
મૂસ (ના) ધાતુગાળવાનો સચો, રેચી.
ભાઇબંધ (ના) દોસ્તદાર.
નોખા (વિ) છુટા.
ભઠ્ઠી (ના) દેવતાનો મોટો ચૂલો.
તપાવી (કૃ) ગરમ કરી.
ભાઇબંધી (ના) દોસ્તી.
લપેટી (કૃ) વીંટાળી.

સ્નેહ (ના) પ્રિતી.
છોડ્યા (ક્રિ) મુકયા.
એરણ (ના) જેના ઉપર ટીપે છે તે ધારવાળું લોઢાનું ઓજાર.
ચપડીને (કૃ) ટીપીને.
હીર (ના) રેશમ.
ફિરકી (ના) કસબ કે રેશમ લપેટવાનું લાકડાનું ઓજાર.
આમળે (ક્રિ) વળદે.
બદલાઈ (ક્રિ) ફેરવાઈ.
રાચ (ના) વણવાનું લાકડાનું ઓજાર.

પાઠ ૪૪ મો.

નિર્દય (વિ) ઘાતકી.
અપલક્ષણ (ના) ખરાબ ગુણ, ખરાબ ટેવ.
સલાહ (ના) વિચાર.
જૂઠાણું (ના) જૂઠું.
મહા (ના) મોટું.
ધિક્કાર (ના) તિરસ્કાર.
હરેક (વિ) ગમે તે.
જોગ (વિ) લાયક.
નુકસાન (ના) હાણી.
વાંક (ના) તકસીર.
ઢાંકવાને (કૃ) છુપાવવાને.
માઠું (વિ) ખરાબ.
મતલબ (ના) પેચ, અર્થ.
નાનોસુનો (વિ) જરાક જેટલો.
હરખાતાં (કૃ) ખુશીથતાં.
ઊઘાડો (વિ) ખુલ્લો.
સ્વભાવ (ના) ખાશિઅત, પ્રકૃતિ.
ચૂપ (વિ) મુંગા.
ધૂણાવીને (ક્રિ) હલાવીને.
ઇશારત (ના) નિશાની
ઉતારવી (ક્રિ) ઠસાવવી.
છેતરવું (ક્રિ) ઠગવું.

પાઠ ૪૫ મો.

શીકું (ના) વાસણ ભેરવવાનું જાળીવાળું ગુંથેલું દોરડાનું ગુંચળું.
તકાવવું (ક્રિ) ધારી રેહેવું.
છલંગ (ના) ફલંગ.
માંચી (ના) લાકડાની પીઠ વગરની ખુરસી.
અંગારા (ના) દેવતાના સળગેલા કોયલા.
સાચવવું (ક્રિ) સંભાળવું, તપાસવું.
વાસ (ના) સોરમ.
શક્તિ (ના) જોર.
સોડમ (ના) સુગંધ.
ખસેડી (કૃ) આઘો કરી.
કાના (ના) કોરણ.
ક્યાંક (અ) કઇ જગોએ.
ભારે (વિ) મોટી.
વહેમ (ના) શક.
બોજો (ના) ભાર.

પાઠ ૪૬ મો.

ઉગારવું (ક્રિ) બચાવવું.
આકાર (ના) રૂપ, ડોળ.
ખુશામત (ના) કાલાવાલા.
ફેર (ના) તફાવત.
અજાણ્યું (વિ) અતરાપી, પારકું.
ધણી (ના) શેઠ.
ચેતાવે (ક્રિ) જાણ કરે.
દોરી (કૃ) દોરવી, તેડી.
વરૂ (ના) વાઘના જેવું લોહી માંસ ખાનારૂં જનાવર.
ગુણ (ના) ફાયદો.
બરદાશ (ના) સંભાળ.
સરસ (વિ) સારી.
જન્મથી (ના) જન્મે ત્યારથી.
કુરકુરીઆં (ના) કુતરીના બચ્ચાં, બોકીલાં.
વહાલાં (વિ) પ્યારાં.
ઉલટાં (વિ) સામાં.
લાડેછે (વિ) ગેલ કરેછે.
ઉદાસ (વિ) દલગીર.

ઓળખી (કૃ) જાણી.
એકાએક (અ) એકદમ.
ભેગાં (વિ) એકઠાં.

પાઠ ૪૭ મો.

ઘાયલ (વિ) જખમી-
કાપણી (ના) ઘાસ તથા અનાજ કાપવાનું કામ
હોજ (ના) પાણીનાં કુંડ, પાણીની ટાંકી.
ધોરીનસ (ના) ધોરીરગ.
હૃદય (ના) અંતકરણ.
દાતરડું (ના) ઘાસ તથા અનાજ કાપવાનું વાકું લોઢાનું હથિઆર.
મૂઢ (વિ) ઠોઠ.
સાવચેતી (ના) ખબરદારી, હોંશિઆરી.
કપાયો (ક્રિ) વઢાયો.
ઘા (ના) જખમ.
જબરો (ના) ભારે
ધડધડ (વિ) દડદડ
વાટે (ના) રસ્તે.
દાબણ (ના) દબાણ.
જોરાવર(વિ) જબરી.
ચંચળ (વિ) હોંશિઆર.
મરણ (ના) મોત.
પટતો (વિ) લાયક.
તરતબુદ્ધિ=ઘટતો ઉપાય જલદીથી સુઝે એવી અક્કલ.

પાઠ ૪૮ મો.

અનાજ (ના) ધાન્ય.
મુખ્ય (ના) ઘણું,મોટું.
સાંઠા (ના) અનાજના ઉભા સોટા.
ટોચ (ના) ઉપલો ભાગ.
કૃપા (ના) મેહેરબાની.
જાતજાતનાં (ના) તરેહેતરેહેનાં,ભાત ભાતનાં.
ડાંગર (ના) ભાત.
પોચા (વિ) નરમ.
પોલા (વિ) પોકળ.
જથાબંધ (વિ) સામટા
બાંધો (ના) બંધારણ.
ચતુરાઈ (ના) ડહાપણ
નબળા (વિ) કમજોર.
મજબૂત (વિ) જોરાવર.
આસપાસ (અ) પાસે-પાસે, ચોમેર.
ફોતરાં (ના) પડ,છોડાં.
ભીનાશ (ના) ભેજ.
ઠંડા (વિ) ટાઢવાળા.
હમેશા (અ) રોજ.
સેવા (ના) ભક્તિ.

પાઠ ૪૯ મો.

જગકર્તા (ના) જગતનો બનાવનાર ઇશ્વર.
પ્રૌઢ (વિ) મોટા.
હય (ના) ઘોડા.
વાહન (ના) ગાડી ઘોડા વગેરે બેસવાનું.
વૈમાન (ના) સ્વર્ગની પાલખી.
સાજ (ના) સામાન.
માનવી (ના) માણસ.
જગ (ના)જગત, દુનિયા.
ઉપજાવી (ક્રિ) પેદા કરી.
વસ્તુઓ (ના) ચીજો.
સંસાર (ના) દુનિયા.
પાર (ના) છેડો.
બળવાન (વિ)જોરાવર.
રવિ (ના) સૂરજ.
ઠરાવ્યો (ક્રિ) કીધો.
ઠાઠ (ના) ભપકો.
સમાસમાના (ના) વખતે વખતના.
કાજ (અ) વાસ્તે.

(કવિતાની સમજુતી). (૯).

દુનિયાના બનાવનાર પરમેશ્વરે દુનિયામાં ઘણી ચીજો પેદા

કીધી છે. તેથી આખા જગતના લોકો સુખ પામેછે. તેના ગુણ ગાવા બેસીએછીએ તો પાર આવતો નથી. (૧). પૃથ્વી પાણી ને મોટા મોટા પાહાડો; ને ઝાડીમાં જે ઘણાં ઝાડો હોયછે તે તેમ બળદો, ઘોડા, ને જોરાવર હાથી ને વેમાન જેવા બેસવાના પ્રભુ, તેજ બનાવ્યા છે. (૨) ચંદ્રમાં, સૂરજ અને તારાનો ચળકાટ તેનો ભપકો સારો બનાવ્યો છે, અને વખત વખતના સુખનો સામાન પ્રભુ તેં માણસને વાસ્તેજ કીધો છે. (૩).

પાઠ ૫૦ મો.

નાળિએરી (ના) નાળીએરનું ઝાડ.
ચિષ્ટાં (ના) રેસા.
ટટ્ટી (ના) કામડાનીવાડ.
ઝાવલી (ના) નાળિએરીના પાતરાંની ગુથીને કરેલી ટટ્ટી.
ઠેઠ (અ) છેક.
મેર (ના) બાજુ.
સાફ (વિ) ચોખ્ખું.
ચિષ્ટું (ના) રેશાવાળું.
ટોપરૂં (ના) કોપરૂં.
પીલે(ક્રિ) ઘાણીમાં કચડે.
કોપરેલ (ના) કોપરાનું તેલ.
ઢોર (ના) જનાવર.
તાડી (ના) ખજૂરાનો કે નાળિએરીના ઝાડનો રસ.
કેફ (ના) નિશા.
ખુએ (ક્રિ) ગુમાવે.
બગાડ (ના) ખરાબી.

પાઠ ૫૧ મો.

કાસદ (ના) ખેપીઓ.
બંબાવાળો (ના) બંબોરાખનારો.
બેભાન (ના) શુદ્ધિ વગરના.
મધરાત(ના) વચલીરાત.
સુમારે (ના) આસરે.
શેરી (ના) મોહોલ્લા.
ઠોકર્યાં (ક્રિ) અફાળ્યાં.
ધશીને (ના) જોરસાથી દોડીને.
ખખડાવ્યાં (ક્રિ) ઠોકર્યાં.
ભડકા (ના) મોટાં બળતાં.
ફડાફડ (વિ) જોરભેર.
અવાજ (ના) ધડાકા.
નીસરણી (ના) સીડી.
મેડો (ના) માળ.
પથારી (ના) બિછાનું.
રૂંધાઇને (કૃ) ગુંગળાઇને.
ઢંઢોળ્યો (ક્રિ) હલાવ્યો.
ઘસડીને (કૃ) ખેંચીને.
વર (ના) ધણી.

પાઠ ૫૨ મો.

જાગૃતિ (ના) શુદ્ધિ.
શૂર (ના) બહાદુરી.
ગાંડાં (વિ) દીવાનાં.
કમાડ (ના) બારણાં.
ધડાકો (ના) મોટો અવાજો, ભડાકો.
ચોમેર(અ)ચારેબાજુ.
નવાઈ (ના) અચરતી.
બાઇબંધ (ના) દોસ્તદાર.
નિરાંત (ના) ચેન.
લાહે (ના) આગ.
હડયો (ક્રિ) હાર્યો, ફર્યો.
મિત્ર (ના) દોસ્તદાર.
બચાવવાને (કૃ) ઉગારવાને, જીવાડવાને.

પાડોશ (ના) પાસેનુંઘર.
લાગ (ના) દાવ.
ફાવ્યો (ક્રિ) જડયો.
માર્ગ (ના) રસ્તો.
ચીસેચીસ (ના) ઘાટે ઘાંટા.

પાઠ ૫૩ મો.

અણીશુદ્ધ (ના) સહીસલામત.
ઉઘરાણું (ના) કંઈ કામ-સારૂ બધાએ શક્તિ પ્રમાણે પૈસા ભરી એકઠા કરવા તે.
ટીપ (ના) યાદી.
હરખાઇ (કૃ) મગન થઈ.
પાધરોજ (અ) સીધોજ.
હડસેલા=ધક્કો, આચકો.
તન (ના) શરીર.
ધૂજે (ક્રિ) કાંપે, થરથરે
બચાવનાર (ના) ઉગારનાર
હિંમત (ના) છાતી.
યુક્તિ (ના) તદબીર.
મેદાન (ના) ખુલ્લી જગો.
દયાળુ (વિ) માયાળુ
પુરૂષે (ના) મરદે
ઊગાર્યા (ક્રિ) બચાવ્યા.
લોઢાં (ના) સુતારના ઘડવાનાં ઓજારો.
રાચરચીલાં (ના) ઘરશણગારને શોભતો લક્કડ વગેરે સામાન
દાણોદૂણી (ના) અનાજ પાણી.
લૂગડાંલત્તાં (ના) કપડાં વગેરે.
ભેર (અ) સાથે.
કુટુંબ (ના) કબીલો.
પાડોશી (ના) પાસેના ઘરના રેહેનારા.
પખવાડીઆં (ના) પંદરવાડીયાં
ખરેખરી (વિ) સાચે સાચી.

પાઠ ૫૪ મો.

તપાસ (ના) તજવીજ.
જવાહિર (ના) એકજાતનું રત્ન.
દરબાર (ના) રાજકચેરી
ઝાડો(ના તપાસ,જડતી.
સાક્ષી (ના) સાહેદ.
અસર (ના) લાગણી.
ફેર (ના) તફાવત.
ફકીર (ના) સાંઈ.
ખોડૂં (વિ) લંગડું.
સાંઇ (ના) ફકીર.
મેર (ના) બાજુ.
નાંખ્યાછે (ક્રિ) નાંખ્યાંછે.
ધારીધારીને (કૃ) તાકી તાકીને.
પારખી (ક્રિ) ઓળખી.
હીંડો (ક્રિ) ચાલો.
ડહાપણ (ના) પતરાજી.
કશું (વિ) કંઈ પણ.

પાઠ ૫૫ મો.

જાદુગર (ના) મંતર જંતરનો જાણનારો ધૂતારો.
શાબાસી (ના) માન.
અનુમાન (ના) કલ્પના.
સજા (ના) શિક્ષા.
રમૂજ (ના) ગમત.
અંચબો (ના) નવાઈ.
ગમ (ના) બાજુ.
ઓછું (વિ) થોડું
લંગડું (વિ) પગે લૂલુ-
બમણુતી (કૃ) બાઝતી.
સમજવાનું (ક્રિ) અક્કલ લેવાનું.
ચિત્ત (ના) ધ્યાન.

પાઠ ૫૬ મો.

આંકડો (ના) આંકડાના ફૂલનું ઝાડ.
મળતાં (કૃ) સરખાં.
જુદાં (વિ) નહીં મળતા.
ફાટ (ના) ચીરો.

છેક (અ) બહુ, ઘણી.
ડુંગરા (ના) ઊંચા ટેકરા.
અડે (ક્રિ) અડકે.
ઉંટ મેલે આંકડો=ઊંટ આંકડાના ઝાડને ખાય નહીં.
બકરી મેલે કાંકરો=બકરી કાંકરાને ખાય નહી.
સાંભરતું (કૃ) યાદ આવતું.

પાઠ ૫૭ મો.

મેંઢાં (ના) ઘેટાં.
ચપળ (વિ) હોંશીઆર.
ઠરેલ (વિ) ખસી ન જાય એવા.
ધીમો (વિ) ટાઢો, ઠંડો.
જન્મારો (ના) જીંદગાની, અવતાર,
ઘડયો (ક્રિ) બનાવ્યો.
ઠોકરાય (ક્રિ) ઠોકરખાય
ભરવાડ (ના) ઘેંટા ચરાવનાર.
ઊન (ના) ઘેટાંના બાલ.
ખ્રિસ્તિ (ના) ઇસુધર્મી.
વેપાર (ના) રોજગાર.
લાખો (વિ) હજારો.
ઉપજેછે(ક્રિ) પેદાથાયછે.
કામળી (ના)ચુમાળા.
કામળા (ના) નાના ચૂમાળા.
હુંફ (ના) ગરમી.
બફાઈ (કૃ) રૂંધાઈ.
નિમાળા (ના) બાલ.

પાઠ ૫૮ મો.

ગુણવાળી (ના) ફાયદાવાળી.
શીંગાળી (વિ) શીંગડાવાળી.
ખડ (ના) ઘાસ.
પગાળી (વિ) પગવાળી.
આકાર(ના) ઘાટ, ડોળ.
આંચળ (ના) થાન.
ફાટ (ના) ચીરો.
રૂપાળો (વિ) શોભિતો.
ભાળો (ક્રિ) જુઓ.
વાળ (ના) બાલ.
ગોવળ (ના) ગાયનો ચરાવનાર.
સંભાળ (ના) બરદાસ.
ભલું (વિ) સારૂં-
ખીર (ના) દૂધમાં રાંધેલો ભાત.
થાક (ના) મેહેનત, શ્રમ.
ઠરે (ક્રિ) બંધાઈ જાય.
ઉપજે (ક્રિ) થાય.
ઠંડ (ના) ટાઢક, ઠંડક.

ની સમજુતી). (૧૦).

ફાયદો કરે એવી શીંગડાવાળી ગાય પાણી પીએ ને ઘાસ ખાયછે, એનો ઘાટ કેવો સારોછે? તેને ચાર પગને ચાર આંચળ છે. (૧) તેના પગની ખરીમાં ચીરોછે તે, ને તેનો આકાર સારોછે, તે જુઓ; તેના પૂછડાને છેડે બાળનો ગુચ્છો છે, ને રોજ રોજ ગોવાળીઓ તેની બરદાસ લેછે. (૨). કોઇ વખત બેઠી હોય ત્યારે હોઠ હલાવ્યા કરેછે તેમાં કોઇ કાળી અથવા ધોળી હોયછે, તેમ કોઇ રાતી હોયછે. હોહતી વખતે તેનું દૂધ સારૂં દેખાય છે. ને તે દૂધના દહીં, માખણ ને ઘી થાયછે. (૩) વળી દૂધના પેંડા બરફી ને દૂધપાક બનેછે, ને ખીર

ખાંતાં મેહેનત પડતી નથી તે પણ દૂધની થાયછે; વળી બાસુરી ને શીખંડ પણ દૂધનાં થાય છે, તે પેટમાં ઠરેછે ત્યારે ઘણી ઠંડક થાયછે. (૪)

પાઠ ૫૯ મો.

લુગડાં=કપડાં.
ઘટ્ટ (વિ) જાડાં.
ગોકુળગાય (ના) એક જાતનો ધીમો ચાલનાર જીવડો.
લાચાર (વિ) કંગાળ.
રૂવાંટાં (ના) ઝીણાં-બામ.
હેરાન (વિ) કાયર.
ગરદન (ના) ડોક.
લબડે (વિ) લટકે.
રક્ષણ (ના) સંભાળ.
હુંફાળાં (વિ) ગરમીવાળાં, ગરમ.
શંખલા (ના) છીપમાંનો જીવડો.
અવતરે (ક્રિ) જન્મે.
નરી (વિ) ફક્ત, એકલી.
સુંવાળી (વિ) નરમ, નાજુક.
ગજીઆણી (ના) ગજ પનાનું રેશમી લૂગડું.
કિનખાબ (ના) કસબના બુટ્ટાવાળું લૂગડું.
ઊઘાડું (વિ) ખુલ્લું.
કોમળ (વિ) કુમળું.
સાફ (વિ) ચોખ્ખું.

પાઠ ૬૦ મો.

ગાજવીજ (ના) ગડગડાટને વીજળી.
વેગ (ના) જુસ્સો.
વાયુ (ના) પવન.
મોજા (ના) જુવાળના પાણીના ફીણવાળાં ખડકા.
ઝબકારો (ના) ચમકારો.
કડારો (ના) અકળામણ.
મુદલ (વિ) બીલકુલ.
ઘોર (વિ) બીયામણું.
ગડગડાટ (ના) અવાજ.
કડાકા (ના) મોટાઅવાજ.
અધધધ (અ) ઓહોહો.
ઝડી (ના) ઝરમર ઝરમર વરસાદ આવ્યા કરે તે. [શું
પલળીશું (ક્રિ) ભીનાઈ
ખરૂં=વાજબી.
ફોરાં (ના) છાંટા.
ઝાપટું (ના) થોડોવાર વરસાદ આવીને રહી જાય તે.
હમણા=અબઘડી.
રહીજશે=બંધ થઈજશે.
સોંસરી (વિ) પાધરી.
અથડાય (વિ) અફળાય.
ધડાકા (ના) અવાજો.
ગર્જના (ના) ગડગડાટ.

પાઠ ૬૧ મો.

સાચ (ના) સાચુ બોલવું.
શીખામણ (ના) ફાયદાની વાત, બોધ.
વચન (ના) વેણ, સુકન.
આંચ (ના) એબ, ઝાળ.
વધતું ઓછું (વિ) કમી જાસ્તી.
સ્વાદ (ના) રસ, ચરસ
મીઠું મરચું (ના) ઉમેરો.
ભભરાવીને (કૃ) નાંખીને, મેળવીને.
હૈયેથી (ના) મનથી.
સાંભરતી (કૃ) યાદ આવતી, ફોમ આવતી.
ભાવ (ના) ઇચ્છા.
મશ્કરી (ના) મજાક.
પૂરો (વિ) પકકો.
બંધાવું (વિ) કબુલ થવું, સહી થવું.

ફલાણું (વિ) ગમે તે, હરેક.
તોડયું (ક્રિ) નહીં પાળ્યું.
બગાડ (ના) નુકસાન.
માર (ના) સજા, શિક્ષા, ગુન્હાનું ફળ.
પસ્તાવો (ના) ખેદ.
સંભાળી (કૃ) સાચવી.
સાચાબોલા (વિ) ખરાબોલા.
સામી (વિ) ઉલટી.
માયા (ના) હેત, પ્રીત.
સંતાડે (ક્રિ) છુપાવે.
આસામી (ના) માણસ.
નુકસાન (ના) હાણી.
સાચને ન લાગે આંચ= સાચને કશો ભો લાગતો નથી.

પાઠ ૬૨ મો.

દોડાદોડ (ના) દોડધામ, નાસભાગ.
બૂમેબૂમ (ના) ધાંટેધાંટા
ઉપાય (ના) ઇલાજ.
મસળી (ક્રિ) ચોળી.
આળોટવુ (કૃ) ગુલાંટ ખાવી.
શેતરંજી (ના) પાથરવાનું શોભિતું બિછાનું.
લપેટી (કૃ) વીંટાળી.
હોલવી (ના) બુઝાવી.
સહી સલામત (ના) ક્ષેમકુશળ.
પોસો (ના) ખોબો.
રસોઇ (ના) રાંધવું તે.
પેણો (ના) તળવાનું લોઢાનું વાસણ.
સાવચેતી (ના) હોંશિઆરી.
માટી (ના) મટોડી.

પાઠ ૬૩ મો.

નાળચું (ના) નળી.
લક્ષણ (ના) ગુણ, ટેવ
બીક (ના) ડર.
ભીંજવે (ક્રિ) પલાળે.
ધીમેધીમે (અ) હલુહલુ.
જુક્તિ (ના) તદબીર.
અણગમતુ (કૃ) નાપસંદ.
ઇચ્છા (ના) મરજી.
ઇશારત (ના) નિશાની.
રીસ (ના) ગુસ્સો.
ગણકારે (ક્રિ) પતકરે.
અફાળે (ક્રિ) ઠોકે.
ફાળ (ના) કૂદકો.
બીની (ક્રિ) બીધી.
અચંબો (ના) નવાઈ.
ચોપાસ (ના) ચારે બાજુ ચોગરદમ.

પાઠ ૬૪ મો.

આંફળી ફાંફળી=ગભરાયલી.
વેગળી (અ) દૂર.
નજીક (અ) પાસે.
હિંમત (ના) ધીરજ.
બેનપણાં (ના) સહીપણાં.
લાડે (ક્રિ) ગેલ કરે.
પરગામ (ના) પારકે ગામ.
સાદ (ના) અવાજ.
લાડીને (કૃ) ગેલ કરીને.
વહાલ (ના) પ્યાર, હેત.
ઉપકાર (ના) પાડ, ગુણ.
માયા (ના) હેત, પ્રીતિ.
સંભારે (ક્રિ) યાદ કરે.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૬૫ મો.

શાઉડી (ના) સિસોળી આનાં પીછાંવાળું જાનવર.
સીસોળીઆં (ના) શાઉડીનાં પીછાં
સાદાં (વિ) ચિત્રવગરનાં.
ઘોરવું (ક્રિ) ગળાંમાથી સાદ કાહડવો, ઉંઘવું.
દર (ના) નાનું બાકું, ખાડો.

વિઆય (ક્રિ) જણે.
રૂવાં (ના) ઝીણાંબાલ.
અણીદાર (વિ) અણી વાળું.
સેફેદ (ના) ધોળી.
બુઠુ (ના) અણીવગરનું.
રાસભરાય=ગુસ્સે થાય
હથિયાર (ના) ઓજાર.
તીર (ના) વાંકુંફેકીને મારવાનું હથિઆર.
અધ (વિ) અડધા.
ભુંડ (ના) ડુક્કર.
કળી (ના) ખીલ્યાવગરના ફૂલ.
ગરબડ (ના) તોફાન
છાનીમાની (વિ) મુંગી મુંગી.

પાઠ ૬૬ મો.

પૃથ્વી (ના) ચારે ખંડની ધરતી, આખું જગત.
પ્રદક્ષિણા (ના) આસપાસ ગોળ ફરી વળવું તે.
નજર (ના) નીધા, દ્રષ્ટી
ચપટી (વિ) એક પાસે બેઠેલી.
આધાર (ના) ટેકો.
અધર (વિ) અતરંગ.
ઝડપ (ના) ઉતાવળ.
સ્થિર (વિ) હાલે ચાલે નહીં તે.
સદા (અ) રોજ.
ફેરા (ના) ચક્કર.
કલાક (ના) અઢી ઘડી
ચોવિસકલાક=સાઠ ઘડી. (દહાડોને રાત).
પાસું (ના) બાજુ.
ધંધો (ના) રોજગાર.

પાઠ ૬૭ મો.

નકશો (ના) ગામ કે દેશનો ચિત્રનો નમુનો.
સમુદ્ર (ના) દરિઓ.
ઉત્તર (ના) પૂર્વ તરફ ઉભા રહેતાં ડાબા હાથની ઉત્તર દિશા.
દક્ષિણ (ના) પૂર્વ તરફ ઉભા રહેતા જમણા હાથની દક્ષિણ દિશા.
પૂર્વ (ના) ઉગમણી દિશા.
પશ્ચિમ (ના) આથમણી દિશા.
ધરતી (ના) જમીન.
ખંડ (ના) જમીનના મોટા ભાગો.
આથમણુ (ના) પશ્ચિમ દિશા.
નક્કી (અ) ખચિત.
નમૂનો (ના) મુકાબલો.
ભૂગોળ (ના) પૃથ્વીનો ગોળો.

પાઠ ૬૮ મો.

મથાળું (ના) ઉપલું પાસું.
કડકા (ના) ભાગ.
આસ્ટ્રેલિઆ (ના) પૃથ્વી ઉપર સૌથી મોટો બેટ.
બેટ (ના) ટાપુ.
વળગેલા (કૃ) જોડાયલા.
અળગો (વિ) અલાયદો.
મધ્ય (વિ) વચલા.
છેડો (ના) નાકુ.

પાઠ ૬૯ મો.

સ્તુતી (ના) પ્રાર્થના, બંદગી.
નિર્ધન (વિ) ગરીબ.
બખશિસ (વિ) ભેટ.
સમર્થ (વિ) જોરાવર.
અધિક (વિ) વધારે.
યોગ્ય (વિ) લાયક.
જગજીવન (ના) જગતનો જીવાડનાર ધણી.
નીતિ (ના) સારી રીત, સારી વર્તણુક.

નીસરૂં (ક્રિ) નીકળું.
દુખીઓ (વિ) હેરાન.
મુજને (સ) મને.
સરજનહાર (ના) પેદા કરનાર (ઇશ્વર).
ભમે (ક્રિ) ભટકે.
અન્ન (ના) અનાજ.

કીર્ત્તિ (ના) મહિમા.
પ્રકાશ (ના) ચળકાટ.
ભારી (વિ) જબરૂં.
ફોકટ (વિ) નકામું.
ઠામ (ના) ઠેકાણું.
જશ (ના) શાબાશી, માન.

ભક્તિ (ના) સેવા, પ્રાર્થના.
સંગ (ના) સંગત, સાથે.
સદાએ (અ) રોજ.
થાપ (ક્રિ) આપ, સ્થાપ.
સંકટ (ના) દુઃખ.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૧).

જ્યારે હું શેહેરના બજાર બહાર ફરવાને નીકળું છઉં, ત્યારે ઘણા ગરીબ માણસો મારી નજરે પડેછે અને આખી પૃથ્વીના લોકો દુઃખી માલમ પડેછે. (૧) સૃષ્ટિનો પેદા કરનાર જોરાવર ઇશ્વર મને જે જે ભેટો કરેછે, તે બધાનો પાડ હું શી રીતે વાળી શકીશ? (૨) ઘણાં ગરીબ લોકો ભૂખને લીધે ઘેર ઘેર ભટકયા કરેછે, પણ જોઇએ તે કરતાં વધારે હે જગતના જીવાડનારના ધણી તેં મને અન્ન આપ્યું છે. (૩).

પૃથ્વી, પાણીને આસમાન એમાં તારોજ મહિમાં ચાલેછે જ્યાં હું જોઉં ત્યાં તારૂં ભારે જોર છે, ને તારાગવર કોઇપણ ખાલી ઠેકાણું માલમ પડતું નથી. (૧) હે પ્રભુ તારા જશ મોટા છે, (બહુ તેં સારાં કામો કીધાં છે). હું તારૂં ભજન રોજ કરૂં એમ મને બુદ્ધિ આપ હું હમેસાં સાચચાલથી ચાલું એમ કરને સઘળાં દુઃખને તું મટાડી નાંખ.

પાઠ ૭૦ મો.

મામલતદાર (ના) તાલૂકાની જમાબંધી ઉઘરાવનાર, (બીજા વર્ગનો મેજીસ્ટ્રેટ.
પહેરો (ના) ચોકી.
કચેરી (ના) રાજદરબાર.

વેહ (ના) કાણું, છિદ્ર.
ઠલવાઈ (કૃ) ખાલી થઈ.
માથાકૂટ (ના) અડચણ.
ફેરવવી (ક્રિ) ઉંચી નીચી કરવી.
અજાણ્યું (વિ) અતરાપી.

નોંધી (કૃ) લખી, ગણી.
કામની (ના) ખપની.
શુમાર (ના) આસરો.
ખબર (ના) સમાચાર.

પાઠ ૭૧ મો.

ધ્યાન=ચિત્તથી.

પણે (અ) પાંહાં, ત્યાં
ગીતા (ના) ધર્મની ચો-
પડી.
તકરાર (ના) રગઝક
અપમાન (ના) ગેર-
આબરૂ.
ધોળકા (ના) અમદાવાદ
જીલ્લામાં એક ક-
સ્બો છે.
પરગણું (ના) તાલૂકો.
સીમ (ના) શીમા.
ટંટો (ના) ઝઘડો.
અહીં (અ) અહીંયા.
સાલ (ના) વરસ.
નિકાલ (ના) તોડ.
કારકૂન (ના) મેહેતો
છેવટ (અ) આખરે.
તુમ ગાંવમેં જાકર કોઇ
બમન કેઉદરસેં ગીતા
લાઓ=તમે ગામમાં
જઇને કોઇ બ્રાહ્મણને
ત્યાંથી એક ધર્મની
ચોપડી લાવો.
બહુત અછા સાહેબ=
બહુ સારૂં સાહેબ.
હસ્યા (ક્રિ) દાંત કાઢયા.
ઠપકો (ના) દોષ.

પાઠ ૭૨ મો.

એકાકાર (વિ) એકએક,
સરખી.
લોટણુ (વિ) ગોલાટ
ખાય એવા.
શોક (ના) દલગીર.
યાહુ (વિ) જાડાગળાનું.
કલગીદાર (વિ) કલગી-
વાળી, તોરાવાળી.
શિરાજી (વિ) કલગી-
દાર ટોપી વાળું.
લક્કી (વિ) મોરની પેઠે
કળા કરી નાચનારૂં.
થરથરી (વિ) થરથર
ધુજ્યા કરે એવું.
ગિરેબાજ (વિ) ગોલાટ
ખાનારૂં.
જંગલી (વિ) રાની.
અસમાની (વિ) ભૂરૂં
ચળકતા (વિ) ઝળકતા.
લિસોટા (ના) કાપા.
કળા (ના) પાંખ પોહો-
ળી કરીને નાચવું તે.
ગરદન (ના) ડોક.
ઊંચી=નીચી નહીં તે,
ઉપર.
રળિયામણું (વિ) શો-
ભાવંતુ.
જોડો (ના) સાથી.
ગોતાં (ના) ગોલાટ.
ગુલાંટ (ના) ગોલાં-
ટીઆં.
લોટી (કૃ) ગોલાંટ ખાઈ.
ફૂલવે (ક્રિ) મોટું કરે.
કુંડાળું (ના) ગોળ
ચકરડું
ડોકે (ના) ગળે.

પાઠ ૭૩ મો.

અંગ (ના) શરીરના
ભાગ, શરીર,
ખોપરી (ના) માથાનું
તાલકું.
મગજ (ના) ખોપરી.
માંહેનો ભાગ.
થોભા (ના) થોભીઆ,
ગુચ્છા.
ટટાર (વિ) સીધું.
તાળવું (ના) મગજ
આગળનો ભાગ.
ઓચી (ના) ગરદન.
આંચ (ના) નુકસાન.
હડપચી (ના) દાઢી
આગળની જગો.
મીચાય (ક્રિ) વીચાય.
ખાળી (કૃ) અટકાવી.
ભમર (ના) આંખની
ઉપરના કમાનદાર
બાલ.
નસકોરાં (ના) નાકનાં
બે કાણાં.

પાઠ ૭૪ મો.

ફેફસું (ના) શ્વાસ લેવાની નળી.
રાક્ષી (ના) કચડવાના, ફાડી ખાવાના એવડા દાંત.
તાળવું (ના) મગજ આગળનો ભાગ.
ડાચામાં (ના) જડબામાં
દાઢો (ના) પાછળના એવડા દાંત.
ફાડવું (ક્રિ) કરડી ખાવું
લાળ (ના) નીગળતું થુંક.
કોઠો (ના) પેટ તથા વાંસા નીચેનો ભાગ.
બજાવેછે (ક્રિ) કરેછે.
શ્વાસ (ના) દમ.
વાચા (ના) બોલવું.
ઇંદ્રિયો (ના) શરીરના ભાગો, આંખ કાન નાક જીભને ચામડી.

પાઠ ૭૫ મો.

બીડ (ના) ઘાસ ઉગેલી જગ્યા. [લીકવગરનું.
ન ધણીઆતું (વિ) માગંજી (ના) મોટો ઢગલો
કાલાવાલા (ના) ખુશામત.
તરણું (ના) તંખલું.
સરખું (વિ) પણ, જેવું
નિરાશ (વિ) નાઉમેદ, આશાભંગ.
નીચ (ના) હલકા.
અદેખો (ના) કીનાવાળો.
અદેખાઇ (ના) કીનો
શીખામણ (ના) બોધ.
વાવરવા (ક્રૃ) વાપરવા
સાચરવા (ક્રૃ) સંભાળવા. [ત્યાર-
હક્ક (ના) દાવો, અખ-સરખો (વિ) બરાબર.
બળવું (ક્રિ) દાઝવું.

પાઠ ૭૬ મો.

ક્રૂર (વિ) ઘાતકી.
સોગન (ના) કસમ, સમ.
ઉપદેશ (ના) બોધ.
સુકૃત (ના) સારાં કામ.
હરિ (ના) પરમેશ્વર.
પ્રતાપ (ના) જોર, મેહેર.
વસ્ત્ર (ના) લુગડાં.
જન (ના) માણસ.
ખુલ્લે (વિ) ઉઘાડે.
નવરંગ = તરેહેતરેહેના રંગના [નાચાર.
કંગાલ (વિ) ગરીબ,
બિછાનું (ના) પાથરણું.
વય (ના) ઉમ્મર.
વચન (ના) શબ્દ, સુકન,
જૂઠા (વિ ખોટા.
મુખ (ના) મોહું.
વદે (ક્રિ) બોલે.
ડર (ક્રિ) બીક, ધાક.
રાજી (વિ) ખુશી.
પ્રભુ (ના) ઇશ્વર.

કવિતાની સમજુતી). (૧૨).

ઘણા માણસો રસ્તામાં પડેલા (રઝળતા) તેમને હું ઉઘાડે શરીરે જોઉં છઉં, પણ મને તો, સઘળા શરીરપર પહેરવાના જાત જાતનાં લુગડાં મળેછે (૧) કેટલાક ગરીબ નાચારોને રેહેવાનાં ઘરબાર મળતાં નથી, પણ મને તો રેહેવાને સારૂં ઘર છે અને સૂવાને સારી પથારી છે. (૨) બીજા કેટલાક માણસો નાની ઉમ્મર થકી મોંમાંથી નઠારા

શબ્દ બોલતાં શીખેછે, તેઓ મોઢે ખોટા કસમ ખાયછે, એવા તે પાપી માણુસો માલમ પડેછે (૩) મને શીખામણ થકી સારી અક્કલ આવી, એ પરમેશ્વરની મારા ઉપર મેહેર છે; હવે હું બીહીને સારાં કામજ કરૂં, કે તેથી તે પરમેશ્વર મારા ઉપર ખુશી રેહે. (૪).

પાઠ ૭૭ મો.

સિક્કા (ના) મોહોરો. છાપ. [તમામ
નરદમ (વિ) બીલકુલ,
વળાં (ના) ગુંચળાં.
ભાષા (ના) બોલી, લિપી.
અડી (ના) સિક્કા પાડવાનો સંચો.
તળીયું (ના) નીચેનો ભાગ.
ભેળી (કૃ) મેળવી.
ઉપયોગ (ના) ખપ.
નર્યા (વિ) એખલ્લાં,ફકત.
ગઠ્ઠા (ના) ગાંગડા.
ખડક (ના) જમીન કે પાણીમાં ઢંકાયલા મજબૂત પથરા.
શોભિતી (વિ) શોભાવાળી.
તોલ (ના) વજન.
હિસ્સે (ના) ભાગે.
મેળવે (ક્રિ) ભેળે.
છપાય (ક્રિ) છાપ પડે

પાઠ ૭૮ મો.

ગંધક (ના) સળગી ઉઠે એવો પીળા રંગનો પદાર્થ.
હથિયાર (ના) ઓજાર
ભરતર (ના) રસ ગાળીને કરેલી બનાવટનું લોઢું
ધડતર (ના) ધડીને કરેલું બનાવટનું લોઢું.
પોલાદ (ના) ખરૂં લોઢું.
મળેલું (ક્રિ) ભળેલું.
તપાવી (ક્રિ)ગરમ કરી.
જૂના (વિ) અસલના.
કાળમાં (ના) વખતમાં.
કાંસુ (ના) એકજાતની બરડ ધાતું.
ભેળ (ના) મેળવણી.
સોંઘું (વિ) સસ્તું.
તોલો (ના) ૩૨ વાલ.
પૈસા (ના) દોઢીઆ.
લીસો (વિ) સાફ.
ઉપયોગી (વિ) ખપની.
ઇશ્વરકૃપા (ના) પરમેશ્વરની મેહેરબાની.
ઓગળી (કૃ) રસ થઈ.
ઠરેછે (ક્રિ) બંધાઇ જાયછે.
સખ્ત (વ) મજબૂત.
બરડ (વિ) ભાંગી જાય એવું.
કઢાયાં (ના) છાછરા પેણા, લોઢાની તાવડી.
સામાન (ના) ચીજો.

પાઠ ૭૯ મો.

કાટલાં (ના) તોલવાના ઓજાર.
ખાંડી (ના) વીસ મણ વજનનો બોજો.
માપું (ના) પરમાણું.
બેડીઉં (ના) ૩૨ મણ વજનનો બોજો.
અધોળ (ના) સાડાચાર ટાંક, અડી પૈસાભાર.
કળશી (ના) સોળ મણ વજનનો બોજો.
નવટાંક (ના) પાંચ રૂપી-

આભાર, (૯ ટાંક.)
ગજ (ના) ૨૪ તસુ.
તોલબંધ (વિ) તોળીને.
ભરતબંધ (વિ) ભરીને.
પ્રકાર (ના) જાત.
અચ્છેરો (ના) અધશેરો.
હરકત (ના) અડચણ
હારો (ના) સાત મણુ-
નો બોજો. [બોજો.
ભાર (ના) ૨૪ મણુનો
રતી (ના) છ ચોખા.
વાલ (ના) ત્રણ રતી.
ગદીઆણો(ના)૧૬ વાલ.
ચણોઠી (ના) ગુંજ.

પાઠ ૮૦ મો.

મણિકો (ના) મણુ-
માય એવું વાસણ.
તસુ (ના) બે આંગળ.
વીધાં (ના) ૨૦ વસાનું
ભરત.
વીશવાશી (ના) કાઢી, વ-
સાનો વીસમો ભાગ.
વામ (ના) ૬ હાથ.
વગેરે (અ) શિવાય.
પ્રવાહી (વિ) પા
જેવા નરમ.
પદાર્થો (ના) ચીજો.
શરીઓ (નાં) શેર
માય એવું વાસણ.
માથાકૂટ (ના) કડાકુટ.
ફુટ (ના) સુતારી અડધો
ગજ, બાર ઈંચ.
એકર (ના) ૪૮૪૦
ચોરસ વાર.
અંતર (ના) તફાવત.
અસલ (ના) અગાઉ.
મૈલ (ના) ૫૨૮૦ ફુટ.
ધંધાદારી (ના) વેપાર
કરનારા. [દનાર.
ઘરાક (ના) સોદો ખરી-
દંડાય (ક્રિ) શિક્ષા થાય

પાઠ ૮૧ મો.

વિવેક (ના) સલુકાઈ.
મરજાદા (ના) અદબ,
સલુકાઈ.
તોછડાઈ (ના) હલકાઈ.
નાનપણ (ના) બચપણ.
મરજાદા (ના) સલુકાઈ.
ઓળખીતો (વિ) જા-
ણીતો, પીછાનવાળો.
અદબ (ના) અદાજો.
વર્તવું (ક્રિ) ચાલવું.
નમવું (ક્રિ) વાંકા વળવું.
નમસ્કાર (ના) પ્રણામ.
જેગોપાળ (ના) જુહાર.
જુહાર (ના) જેગોપાળ.
પટેલ(ના)ગામનો ઉપરી.
અરસપરસ (અ) સામ-
સામા એક બીજાને.
ધારો (ના) ચાલ,રીવાજ.

પાઠ ૮૨ મો.

ચેષ્ટા (ના) મજાક.
વિવેકી (વિ) સલુ-
કાઇ વાળા.
અવિવેકી (વિ) સલુ-
કાઈ વગરના.
સરત (ના) ધ્યાન.
ફળીઉ (ના) શેરી.
લખોટે (ના) મંજે.
મનસુબો (ના) વિચાર.
કાછડો (ના) વાંસાની
નીચે ધોચવાનો પો-
તીઆનો છેડો.
ધમકાવ્યા (ક્રિ) ધાકદી-
ધો, ધમકી આપી.
વાર્યા (ક્રિ) અટકાવ્યા.

પાઠ ૮૩ મો.

નીવડયો (ક્રિ) નીકળ્યો.
ત્રવાડી (ના) એક જાતની
અટક, ઓખાત.
આવકાર (ના) આદર-
ભાવ, આદરમાન.
ધનભાગ્ય=મારું નસીબ.
પગલાં (ના) ડગલાં,
કદમ.
મુજ (સ) મજ, હું.
આંગણું (ના) બારણું.

વળાવવા (ક્રૂ) વદાય કરવા.
સોબતી (ના) સાથી.
રીતભાત (ના) રીત, ચાલ ચ લગત.

પાઠ ૮૪ મો.

કકળાણ (ના) બૂમ, સોર.
માંડમાંડ (વિ) મોઢેસાચે, ખાલી ખાલી.
કઠણ (વિ) મુશીબત.
હાંક (ના) બૂમ.
રજા (ના) પરવાનગી
બાપ તેવા બેટા=જેવા બાપ તેવા દીકરા.
વડ તેવા ટેટા=જેવો વડ તેવાં તેનાં ફળ.
ઠાવકાઈ (ના) ડાહાપણ

પાઠ ૮૫ મો.

પાથરણુ (ના) બિછાનું.
લોટો (ના) કળશીઓ.
કંસાર (ના) લાપશી
મોટા મોટા (વિ) નાના મોટા કકડા ભરડીને.
ભરડીને (ક્રૂ) કચડાને.
ભેટયા (ક્ર) છાતીએ બાઝયા.
ખબર અંતર (ના) સમાચાર.
માંદો (વિ) આજારી.
શરમાઈ (ક્રૂ) લજવાઈ.

પાઠ ૮૬ મો.

મિત્રાચ રી (ના) દોસ્તી.
કુશાળતા (ના) સુખાકારી.
કર (ના) હાથ.
આગમન (વિ) આવવાનું.
મગ્ન (વિ) ખુશી.
સહિત (અ) સાથે.
દુર્જન=ખરાબ માણસ.
સજ્જન=સારો માણસ.
મિત્રો (ના) દોસ્તદાર.
વદે (ના) બોલે.
મધુરી (વિ) મીઠી.
વાણી (ના) વેણ, શબ્દ.
પ્રથમ (અ) પેહેલા.
પ્રણામ (ના) નમસ્કાર.
ગંગાજળ (ના) ચોખ્ખુ પાણી.
શાંત (વિ) ધીમા.
સ્નેહ (ના) હેત, પ્યાર.
મિત્રાઇ (ના) દોસ્તી.
ગમત (ના) રમૂજ.
પરસ્પર (અ) અરસપરસ.
કેફ (ના) નીશા.
ખેલી (ક્રૂ) રમી.
ખેલ (ના) રમત.
લડાલડી (ના) વઢાવઢી.
કપટ (ના) દગો.
સ્વાર્થ (ના) મતલબ.
સગાઇ (ના) સબંધ.
જોખમદારી (ના) ધારતી ભરેલી.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૩).

સારા દોસ્તદારો એકઠા થાય ત્યારે પોતાને મોઢેથી મીઠા શબ્દ બોલે, અને પેહેલાં એક બીજાને નમસ્કાર કરીને પાણી પાય પછી પાન સોપારીની બીડી આપીને શરીરની સુખાકારી પૂછે, પછી હાથ જોડીને કેહેકે અહિંઆ શા કારણે આપનું પધારવું થયું પછી તે વાતચીત્ત કરી સાંભળી ધીમા પડી હરખ ભેર જૂદા

૫૬. સારામાણસના અરસ પરસના હેતથી તેમની દોસ્તીમાં તેમનું મન ખુશ રેહેછે. (૧)

ખરાબ દોસ્તદારો મળ્યા કે પેહેલાં તેઓ એક બીજાને ગાળ દઈ આનંદ પામશે, પછી એક બીજાને લાત મારી વાત ચીતમાં મજાક મશ્કરી કરતાજશે; તેઓની દોસ્તીના કારણમાં કેફી ચીજો (જેવીકે ભાંગ ગાંજો) પોતે પીશે ને બીજાને પાશે અને છેલ્લે રમત રમીને લડાઈ ટંટો કરી ઘેર જશે; તે મોઢે મીઠા શબ્દ બોલે ને દીલમાં કપટ રાખે તેઓ મતલબ સુધીજ વળગી રેહે એવી જાનને નુકસાન ભરેલી ખરાબ માણસની દોસ્તી જાણવી. (૨).

પાઠ ૮૭ મો.

કરોડ (ના) બરડાની વચમાનું ઉભું હાડકું.
રક્ષણ (ના) બચાવ.
ફુક્કા (ના) દમ લેવાની કોથળી.
શ્વાસ (ના) દમ.
ઝાલર (ના) કોર, ઝુલતા ચામડી.
પાર (ના) સુમાર.
શક્તિ (ના) બળ.
ટેરવા (ના) આંગળીના દીચકા.
જગ્યા (ના) ઠેકાણું.
ખોળી (કૃ) શોધી.
સમુદ્ર (ના) દરિઓ.
બાહુ (ના) નદીનો રેતાળ કાઠો.
સેંકડો (વિ) સો.
વરસોવરસ (અ) હર સાલ.

પાઠ ૮૮ મો.

મોતીઓ (ના) શેવાળ.
મેડુથા (ના) માળેથી.
પરશાળ (ના) ભોંય તળિયાની જમીન.
વરાળ (ના) બાફ.
મળસકું (ના) સહુવાર.
ટાઢક (ના) ઠંડક.
તમાશો (ના) ખેલ.
તાસક (ના) ઢાંકણું.
ચતા (વિ) સવળી.
ઉપાડીને (કૃ) ઉંચકીને.
દાઝી (ક્રિ) બળી.

પાઠ ૮૯ મો.

ગમ (ના) સમજ.
ચુશી (ક્રિ) સોશી.
વાસે (અ) પાછળ.
રજ (ના) રજકણ.
છોડીઆં (ના) લાકડાંના છોડા.
ફૂંકીને (કૃ) ફુક મારીને.
ભડકો (ના) બળતું.
મેશ (ના) કાજળ.
પીઢીઆં (ના) ભારવટીઆ.
ફોરાં (ના) મોટા છાંટા
ફરફર (ના) ઝીણી-છાંટી.

પાઠ ૯૦ મો.

વરસાદ (ના) મેઘ.
આડું અવળું (અ) અહીંઆં તહિઆં.
અચરત (ના) નવાઈ.
દર્યું (ક્રિ) કેહેવાયું.
બેટા (ના) દીકરા.
ધરતી (ના) જમીન.

પાઠ ૯૧ મો.

બગલું (ના) એક જાતનું લાંબી ચાંચનું પક્ષી.
તાલ (ના) મજા.
શિરોઇ (ના) સાંકડાંમોનું ઊંડું વાસણ.
ટોળ (ના) મજાક, મશ્કરી.
નોતરૂં (ના) જમવાનું કેહેણ.
છાછરી (વિ) પોહોળી, ઊંડી નહીં.
ફાંફાં (ના) ખોટી મેહેનત.
ચપચપ (વિ) ઝડપથી
પરોણા(ના)પરદેશી ઉતરેલા માણસ, મેમાન.
મજા (ના) લેહેજત.
રસોઇ (ના) જમણ.
ગમ (ના) ગુમ, બચ.
તક (ના) વેળા, વખત
ચૂકવી (ક્રિ) ભુલવી.
આગ્રહ (ના) બળાત્કાર.
ટગરટગર (વિ) એકી નજરે.
મલકાવી (કૃ) હસીને
દાઝ(ના)બળાપો, ગુસ્સો.

પાઠ ૯૨ મો.

જુવારી (વિ) જુગાખોર.
છકેલ (વિ) છાકેલો.
ખતા (ના) ઠોકર.
ભમેલ (કૃ) ભટકેલ.
કપૂત (ના) નઠારો છોકરો.
ગોઠીઆ (ના) મળતિયા.
મનખો (ના) જીંદગાની.
જુગટું (ના) જુગાર
છેલ (વિ) વરણાગીઆ.
ઠગાય (ક્રિ) છેતરાય.
ઠોકરો (ના) ખતા, ઠેસ.
પિતા (ના) બાપ, તાત.
ગમાર (ના) ગામડીઆ.
પીટાય (ક્રિ) ઝીકાય.
પોઠીઆ (ના) સાંઢીઆ.
દુર્ગણ (ના) ખરાબ ગુણ.
હાણ (ના) નુકસાન.
વળગે (ક્રિ) બાઝે.
સહી (અ) નક્કી.
ફળ (ના) ફાયદો.
વળગી (કૃ) બાઝી.
એળે (ક્રિ) ફોકટ.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૪).

બેહેકેલો સેહેલાણી છોકરો ખતા ખાઇને છેતરાય છે તે જૂવે રમનારની સંગત કરેછે ને ઘણી ઠોકરો ખાયછે, ભૂતની પેઠે તે ભટકેછે ને બાપ તેને નઠારો છોકરો કહેછે, એવા બીન સમજના ચાર મળતિયા હોય ત સાંઢીઆની માફક માર ખાયછે. (૧).

જુગાર રમવો ખરાબ ટેવછે. એમાં ઘણાં લોકને નુકસાન થાયછે; માણસને એ બાઝી પડે તો તેથી તે પાછો હઠે નહીં; જૂગાર રમવો એ ખરાબ ટેવછે એ નક્કી એમાં કાંઇપણ ફાયદો નથી, જે માણસ એને બાઝી રહ્યો તેનું જીવતર ફોકટ ગયું એમ જાણવું. (એટલે એથી પૈસાની તથા આબરૂની ખરાબી થાય છે.) (૨)

પાઠ ૯૩ મો.

વણજારો (ના) પોઠી ઉપર અનાજ નાંખી વેપાર કરનારો.
પેઢી (ના) ઓલાદ.
શિયાળ (ના) કોલ્હા જેવું જાનવર.
વહેમ (ના) શક.
સગપણ (ના) સગાઈ.
કુટુંબી (ના) પીતરાઈ.
બાપદાદા (ના) ઘરડા વરડા.
જંગલ (ના) વન, વગડો,
હીંગણા (વિ) બટકા
ખોલ(ના)અખોલ, ગુફા
ભાઇબંધી (ના) દોસ્તી.

પાઠ ૯૪ મો.

દોસ્ત (ના) ભાઇબંધ.
ભોળો (વિ) નીખાલસ.
ગોઠવું (ક્રિ) ચેન પડવું.
પરાયું (વિ) પારકું.
સરભરા=પરોણાગત.
સંતાઈ (કૃ) છુપાઈ.
પધારજો (કૃ) આવજો.
રામરામ (ના) જુહાર
કુકડી (ના) મરઘી.
પસ્તાવા (કૃ) દલગીર થવા.
વહાલાં (વિ) પ્યારા.
ઝાઝો (વિ) બહુ.
દિવસે (ના) દાહાડે.
નવરાશ (ના) ફુરસદ.

પાઠ ૯૫ મો.

કરતૂક (ના) કાવતરાં.
મુદ્દો (ના) સાબિતી.
દાવો (ના) હક, સંબંધ.
સંબંધ (ના) વળગણ.
બરાડવા (કૃ) પોકારવા.
છોડાવ્યું (ક્રિ) મુકાવ્યું.
ચંડાળ (વિ) પાપી, દુષ્ટ.
લુચ્ચા (વિ) દોંગા.
કાળુ કર=મોં સંતાડ.
ખડા (ના) મરઘીનું રેહેઠાણ
લાજ (ના) એબ, શરમ.
ખોટા (વિ) ખરાબ.
સ્વભાવ (ના) ખાશિઅત.
સાર (ના) મતલબ.
મતલબ (ના) સ્વાર્થ
સાધવા (કૃ) પાર પાડવા.
લાંબો (વિ) ઊંડો, ઘણો.

પાઠ ૯૬ મો.

ઉદાસ (વિ) દલગીર.
સંતાપ (ના) દુઃખ.
સ્લેટ (ના) પથ્થર પાટી
છાનોમાનો (વિ) મુંગો મુગો, ચુપકીથી.
હવેલી (ના) ઊંચીઆંધણીનું ઘર.
પાઈ (ના) એક પાઈ.
ઘટારત (વિ) લાયક.
રળિયામણો (વિ) શોભાવંતો.
ઠંડો (વિ) ટાઢો.
સુંદર (વિ) સારા.
વીણી (કૃ) ચુંટી.

પાઠ ૯૭ મો.

ડોશી (ના) ઘરડીઆયડી.
સાજાં તાજાં (વિ) સારા, સારી પેઠે.
ગમત (ના) રમુઝ.
અંધાપો (ના) આંધળા પણું
લાચાર (વિ) નાચાર.
વાળું (ક્રિ) ધીરજપમાડું.
મીચીને (કૃ) વીચીને.
દસકત (ના) અક્ષર.
મજેની (વિ) સારી.

પાઠ ૯૮ મો.

ભાગ્યવાન (વિ) નસીબ વાળો.
હાલ (ના) દશા, હવાલ
પીડા (ના) દુઃખ.
મટયો (ક્રિ) દુર થયો.
શાબાશ (અ) ધન્ય છે.

કરકરી (વિ) ખડબચડી
ખાલી (ના) ઝઝણી
અંગારો (ના) ચણગારો.
દાઝે (ક્રિ) બળે.
ભૂલતો (ક્રિ) વીસરતો

પાઠ ૯૯ મો.

કબૂલાત (ના) હા કેહેવી તે
ઉત્તર (ના) જવાબ.
વાળ્યો (ક્રિ) દીધો.
ધૂણાવ્યું (ક્રિ) હલાવ્યું.
પાંગોઠું (ના) પગના ઘુંટણ આગળનો ભાગ.
ઊડાડવા (કૃ) ઉભો કરવા.
માથાફોડ (ના) મેહેનત.
ઉચ્ચાર (ના) વેણ. શબ્દ
રો રો (ના) રડ રડ.
બાથ (ના) બેહાથનું છાતી સાથેનું દબાણ.
ભત્રીજો (ના) ભાઇનો છોકરો.
બહેરો (વિ) કાને સાંભળે નહીં તે. [નહીં તે.
મૂગો (વિ) મોડે બોલે.

પાઠ ૧૦૦ મો.

આસના વાસના (ના) સેવા ચાકરી.
ગૃહસ્થ (ના) સારા આબરૂદાર માણસો.
ફાળ (ના) ફિકર, ધાસ્કો.
ઇશારત (ના) નિશાની.
ઢોર (ના) મુરખ.
ચાળ (ના) કારણ
લહોવા (ક્રિ) લૂછવા.
હૃદય (ના) અંતઃકરણ.

પાઠ ૧૦૧ મો.

દશા (ના) હાલ
અવતરે (ના) જન્મે.
કીકો (ના) નાનો છોકરો
ઊજડ (વિ) વસ્તી વગરનો, અવાગરો.
જન્મથી (ના) અવતરે ત્યારથી.
ઉપયોગ (ના) ખપ.

પાઠ ૧૦૨ જો.

અવસ્થા (ના) હાલ.
ગાયન (ના) રંગતાન.
ઝડપ (ના) ઉતાવળ.
સ્વાદ (ના) ચાખવુ તે.
વાસ (ના) સુગંધ.
ગુલાબ, મોગરો (ના) ખુશબોદાર ફૂલના નામ.
અવગુણ (ના) નુકસાન.
નરશી (વિ) ખરાબ.
માર્ગે (ના) રસ્તે.
છૂટકો (ના) નિકાળ

પાઠ ૧૦૩ જો.

શિખર (ના) ટોચ, ઉપલો ભાગ
જવાળામુખી (વિ) બળતા મોનો પાહાડ.
ચમત્કાર (ના) અચબો-
પુણ્ય (ના) ધર્મ.
ભક્તિમાન (ના) ભક્તિ કરનાર.
ક્ષેત્ર (ના) ખેતર.
ઓગળેલા (કૃ) રસ થઇ ગયલા.
ધડાકો (ના) મોટો અવાજો.
ધગધગતો (વિ) બહુ ઊનો ઊનો.
ચોતરફ (અ) ચારે બાજુએ.
સડમડ (વિ) દડદડ.
મોંઘી (વિ) ઘણી કિંમતી.
દોલત (ના) માયા, પુંજી.
આચરણ (ના) ચાલ.
લીલો (વિ) ટાઢો.
અજ્ઞાની (વિ) ભોળા, વગર ભણેલા
ઇશ્વરી (વિ) દેવતાઈ.
ઉગરી (ક્રિ) બચી.

પાઠ ૧૦૪ થો.

કેફ (ના) નિશા.

નિંદ્દા (ના) બદઓઈ.
ઊચરવું (ક્રિ) બોલવું.
ભ્રાંતિ (ના) વેહેમ.
કીર્ત્તિવંત (વિં) આબરૂદાર.
કરંત (ક્રિ) કરતું.
રોષ (ના) ગુસ્સો.
શિર (ના) માથું.
જગ (ના) જગત.
કેફી(ના) નિશા કરનારો.
લાજ (ના) આબરૂ.
વિશ્વાસ (ના) ભરોસો.
સોંપે (ક્રિ) ધીરે.
કાજ (ના) કામ.
ભંગી (ના) ભાંગ પીનારો માણુસ.
અફીણી (ના) અફીણુ ખાનારો માણુસ.
કન્યા(ના) કુવારી છોકરી.
નવ (અ) નહીં.
સોબત (ના) સંઘત.
રખે(અ) નહિતો, રખેને.
ભલું=સારૂં.
મનુષ્ય (ના) માણુસ.
વ્યસની (વિ) ટેવ રાખનારો, વ્યસનખોર.
પસ્તાય (ક્રિ) દલગીર થાય.
દોષ (ના) ઠપકો.
લજવાય (કૃ) શરમાય.
ન્યાત (ના) જાત, જાતના માણુસો.
ચેતો (ક્રિ) સમજી લેઓ.
નર (ના) મરદ, ભાયડો.
નાર (ના) બઈરી.
જીવતર (ના) જીંદગાની.
ધિક્કાર (ના) તિરસ્કાર
વળગશે (ક્રિ) બાઝશે.
રેલ (ના) બાહારનાં ચઢી આવેલાં ભરપુર પાણી.
સાથે (અ)ભેગા.
ખેલ (ના) રમત.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૫).

જે કેફી હોયછે તેની **દુનીયામાં** આબરૂ ગણાતી નથી; તેથી તેનો ભરોસો કરીને કોઈ કામ સોંપતું નથી ; જે માણુસ ભાંગ પીએછે, અફીણુ ખાયછે, ને કેફ કરેછે, તેને કોઈ છોકરી પરણાવતું નથી. (૧). ને તે કેફીની સંગત કરતાં બધાં માણુસો બીએ છે. કે રખેને એની સંગત કરીશું તો લોકો આપણી બદઓઇ કરશે; કોઈ બીજો માણુસ કંઈ વસ્તુ ઘરની ચોરી જાય, તો તેનો વેહેમ કેફીને માથે આવે કે એણે લીધી હશે. (૨). કોઈ સારૂં આબરૂદાર માણુસ હોય, તો તરત તે કેફીનો ભરોસો કરતું નથી; માટે જે કોઈ માણુસ કેફ કરવાની ટેવ પાડેછે તે પછી મનમાં ઘણો અફસોસ કરેછે. (કેમકે કેફ કરવાની ટેવ પડેલી તે પછી જતી નથી). (૩). કેફી માણુસ પોતાનો ગુસ્સો બીજા ઉપર કાહાડે; ને પોતાને જે ખરાબ ટેવ પડી હોય તેનો ઠપકો તેને મૂકેછે, જ્યાં એખલો

બેઠો હોય ત્યાં શરમાયછે ને પોતાની ન્યાતના કોઈ માણસો પોતાના જેવાં થાય તેવા ધ્લાજ જોયા કરેછે. (૪) તે માટે તમે સઘળા માણસો સમજી લેઓ, ને એવા કેફી માણસસાથે તમે બોલો ચાલો નહીં, જે બદરી કેફીને પરણી હોય છે, તેના જીવવાને ધિક્કાર છે. (૫). કેફી વસ્તુ (ભાંગ, અફીણ, માઝમ, તાડી, દારૂ), વગેરેની સંગત તમે કરો નહીં. નહિતો તમારે ગળે તે બંધાશે; સાપ કેફ, ને રેલના ચઢેલા પાણી એ ત્રણસાથે તમારે રમત કરવી નહીં, કેમકે, (સાપ કરડે, કેફ ગળે બાઝે ને પાણી બુડાડે) (૫).

પાઠ ૧૦૫ મો.

સાબરી (ના) એક જાતની હરણી.

હાણ (ના) નુકશાન.

અવિચાર (ના) વગર વિચાર.

પડછાયો (ના) ઓળો.

વખોડવું (ક્રિ) વગોવવું.

નિહાળવું (ક્રિ) જોવું.

ભરાવ (ના) શોભા, દેખાવ.

બડાઈ (ના) મોટાઈ.

લજવ્યું (ક્રિ) એબ લગાડી, શરમાવી.

મુદલે (વિ) બીલકુલે.

શિકારી (વિ) શિકાર કરનારા.

ખેંચતાણ (ના) ખેંચાખેંચ [કરવું.

ધિક્કારવું (ક્રિ) તિરસ્કાર.

સંકટ (ના) દુઃખ, આપદા.

वखाणी खीचडी दांते वळगे=જેની તારીફ કરીએ તેથી માઠું થાય (જેના વખાણ કરીએ તે માથે ચઢી જાય).

ફાયદાવાળી=ગુણવાળી.

અવગણના (ના) તિરસ્કાર, ધિક્કાર.

પાઠ ૧૦૬ ઠો.

તળી(ના) જોડાનું તળિઆનું જાડું ચામડું.

મીરજાઇ(વિ) પીશોરીના જેવા પણ બેઠેલી ચાંચનો જોડો.

ખાલું (ના) જોડાનું ઉપલું ચામડું

પિશોરી (વિ) ઉભી ચાંચનો પારસી સાહ જોડો.

નરી (ના) ઉંચી જાતનું સાફ ચામડું.

ચંપલ (ના) ખાલું ચાચને ખડા વગરનો જોડો.

કાલબૂત (ના) જોડામાઠોકવાનું મોચીનું લાકડાનું ઓજાર.

સપાટ (ના) ચાંચ તથા ખડા વગરનો જોડો.

આર (ના) સોય જેવું કાણા કોચવાનું મોચીનું હથિયાર.

મુગલાઇ (વિ) વાળેલી ચાંચનો ઉંચી એડીનો જોડો.

મોચી (ના) જોડા સીવનારો.

ચકતી (ના) ચામડાના ગોળ કકડા.
દખણી (વિ) સરખા ખાલાનો દક્ષિણી લોકોને પેહેરવાનો જોડો.
ગામડીઆ (વિ) એક-સરખા ખાલાના ગા-મડાના લોકોને પેહે-રવાના જોડા.

પાઠ ૧૦૭ મો.

ઊથલાવવું (ક્રિ) ફેરવી નાંખવું.
પાળ (ના) કોરણ.
સુખતળી (ના) માંઝર.
ભગનીશીંગ (ના) વિલા-યતી શીંગ.
અવળું (વિ) ઊંધું.
સવળું (વિ) ચતું.
કોર (ના) બાજુ, પાળ.
ગાળા (ના) ઢીલીચામ-ડાની વાધરી.
મેલ(ના)ધૂળ કચરો વગેરે
ખંખેરી (કૃ) ઝાપટી.
રક્ષણ (ના) બચાવ.
ઠોકર (ના) ઠેસ.

પાઠ ૧૦૮ મો.

અશોક (ના) સુખ, ચેન.
પિંડ (ના) ગોળો.
બીચ (અ) વચમાં.
કુઠામ (ના) નઠારી જગો.
કીચ (ના) કાદવ.
કાયા (ના) શરીર.
ગર્થ (ના) પૈસો.
ગાંઠ (અ) પાસે, સોડે.
પીજીએ (ક્રિ) પીજઇએ.
કીજીએ (ક્રિ) કરીએ.
વડાઈ (ના) મોટાઇ.
વસો (ક્રિ) રહો.
કશો (વિ) કંઇપણ.
વસ્યો (ક્રિ) રહ્યો.
અસુખ (ના) બેચેનપણું.
ઊલટું (વિ) સામું બમણું.
સૂઝે (ક્રિ) જણાય.
સૂલટું (વિ) સીધું.
ખચીત (અ) નક્કી.
પઢું (ક્રિ) કહું, ભણું.
વેણ (ના) શબ્દ.
પાધરૂં (વિ) સીધું.
છપાય (ક્રિ) જણાઇ આવે.
પ્રભુજી (ના) ઇશ્વર.
ચૌટું (ના) બજાર.
ચેત્યો (ક્રિ) ખબરપડી.
નીચ (વિ) હલકો.
લપટાણી (ક્રિ) ખરડાઇ.
માયા (ના) પુંજી.
પદવિ (ના) જગ્યા, દરજ્જો.
નિર્લજ (વિ) બેશરમો.
ફોકટ (વિ) નકામો.
ફજેત (વિ) બેહુરમત.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૬).

કદી કેફી વસ્તુ પીવી નહીં, ને વિચારીને કામ કરવું, જેથી લોકોમાં આબરૂ વધે, ને હંમેશાં સુખમાં રહો ; કેફ કરવામાં કાંઇ પણ લેહેજત રહી નથી. એથી કરી સામું જીવને બેચેનપણું થાયછે, ને પાધરૂં કામ હોય તે પણ જણાતું નથી ; તમારા મનમાં હું બરાબર પાધરોજ શબ્દ કહું છું એવું નક્કી જાણજો ; જે માણસ કેફ કરેછે તેની અક્કલ ઘણીજ ઘટેછે; જ્યારે પાપનો ગોળો પાપથી ભરાયછે, ત્યારે કેફી

માણુસ તેની નીશાથી પકડાઈ આવેછે; તે માટે વિચારીને જે માણુસ કેફ કરવી મૂકી દેશે તેનાપર પરમેશ્વર રાજી થશે (૧).

કેફી માણુસ કેફ કરીને પછી તે બજારની માંહે ચાલ્યો ત્યાં સારી કે નઠારી જગોએ તે પડી ગયો, તોપણ (કેફની ધૂનમાં) તે નઠારાને ખબર પડી નહીં; તેને ખબર પડી નહીં તોપણ તેનું આખું શરીર કાદવમાં ખરડાઇ ગયું, અને તેથી લૂગડાંને છેડે જે પૈસા બાંધેલા હતા તે તે મૂરખ ખોઇ બેઠો (કોઇ છોડી ગયું), તેથી દલપતરામ કવિ કહેછે કે તે નફ્ફટ થઇને આખી પૃથ્વી ઉપર ફર્યો તે કેફ કરીને નકામો એ રમત થશે. (૨).

પાઠ ૧૦૯ મો.	પજે એવું.	ઠગાઇ (ના) ઠગબાજી,
સાહી (ક્રિ) પકડી.	દૂપ (ના) કીનો.	છેતરવાનું કામ.
શત્રુતાઇ (ના) દુશ્મનાઇ.	બાઇ ના)બેહેન, બાયડી.	ભલાઇ (ના) સ લસાઇ.
મિત્રતાઇ (ના) દોસ્તી.	સર્વથી=બધાથી.	ટળે (ક્રિ) મટે, જાય.
સદઇ (અ) રોજ.	તજી (ક્રિ) છોડી, મૂકી	દુઃખદાઈ (વિ) દુઃખ
સજનાઇ (ના) સજ્જુકાઇ	સગાં (વિ) એક મા તથા	ઉપજે એવો.
ભેળવી (ક્રિ) મેળવી.	એકજ બાપના પેટના.	લો=બોલો.
વસના (ના) ખુશબો.	સંપીને (ક્રિ હળીમળીને.	મીઠાઈ (ના) મીઠાસ.
સુખદાઇ (વિ) સુખઉ-	લુચ્ચાઇ (ના) દોંગાઇ.	તન (ના) શરીર.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૭).

અરે બાયડીઓ ને મરદો તમે બધાની સાથે સગાઇ પકડીને જેવા એકજ માબાપના પેટથી જન્મેલાં ભાઇ બેહેન રોજ હળી મળીને રેહે, કે જેની લડાઇ માણુસમાં જણાઇ એમ લડયા નહીં, એવી માણુસાઇ પકડી દોંગાઇ ખંધાઇ છોડીને અને બોલવામાં આબરૂની ખુશબો મેળવીને, વેરભાવ કહાડી નાંખી તમે મનમાં સ્નેહ ભાવ રાખો; એથી તમને સુખ થાય એવું માન મળે ને દુઃખ ઉપજે એવી અદેખાઇ તમારી જતી રહે; માટે મોંઢે સારા સારા શબ્દ બોલો કે તમારા શરીરમાં સુખ થાય. (નિરાંતે ઉંઘ આવે).

પાઠ ૧૧૦ મો.

ખટપટ (ના) કડાકુટ.
ટાઢક (ના) ઠંડક.
પટેલ (ના) ગામનો ઉપરી.
કસ્બો (ના) તાલુકાનું સૌથી મોટું ગામ
હરખાતા (ક્રિ) ખુશીથતાં.
મૂલ (ના) કિમ્મત.
ભાવ્યાં (ક્રિ) સારાં લાગ્યાં, સ્વાદ લાગ્યા.
વડો (વિ) મોટો.
ઠળીઆ (ના) ઠળીઆ.
રોપીશ (ક્રિ) વાવીશ.
દાડમડી (ના) દાડમનું ઝાડ.
ખેડુત (ના) જમીન ખેડનારો.
ડાહ્યો (વિ) શાણો.
ઓસડ (ના) દવા.
જોડવાની (કૃ) એકઠા કરવાની.
લોભીઆં (વિ) લાલચુ
તરશ (ના) સોષ.
હરખથી (ના) ખુશીથી.
બચ્ચી (ના) બોકી.

પાઠ ૧૧૧ મો.

શોધ (ના) ખોળ
ખાઈ (ના) ઉંડી ખાડી.
ભુસ્કો (ના) કૂદકો.
મટાડી (ક્રિ) ઓલવી.
જુક્તિ (ના) તદબીર.
કરાડા (ના) કોરણ.
ટેકાવે (ક્રિ) અધેલાને મૂકે.
વાર (ના) ઢીલ.
ઉગારવા (કૃ) બચાવવાં.
જોખમ (ના) ધાસ્તી
આપમતલબી (વિ) સ્વાર્થી.
લેખે (ક્રિ) ગણે, માને

પાઠ ૧૧૨ મો.

ઊજળો (વિ) સફેદ.
ચળકતો (વિ) તેજકરતો, ચળકતો.
ગાળ્યો (ક્રિ) રસ કર્યો.
છાર (ના) આકાર.
લેખણ (ના) કલમ.
ચાપશો (ક્રિ) દાબશો.
ગાંધી (ના) કરીઆણુ વેચનાર, નેસ્તી.
હાટે (ના) બજારે.
ગલ્લો (ના કાંણાવાળી નાની ઇસકોતરી.
કીકી (ના) નાની છોકરી.
ઊંચકી (કૃ) ઉપાડી.
તરકાર (ના) રગઝક.
ભાગ (ના) હિસ્સો.

પાઠ ૧૧૩ મો.

ઝુંટવવું (ક્રિ) છીનવી લેવું, ખુચી લેવું.
સંતોખવું (ક્રિ) તરપત થવું. [થવું.
હરખાવું (ક્રિ) મગન
પૂછતાં ના તપાસ કરતાં.
ચોખ્ખી (વિ) સાફ-દાનતની.
માથા (ના) સોબતી.
ઠર્યો (ક્રિ) નક્કી થયો.
ધીરજ (ના) સબુરી
વાટ (ના) રાહ્ય.
કાયર (વિ) હેરાન.
ઉઘાડી (ક્રિ) ખુલ્લી કરી.
ખરચાય (ના) વપરાય.
દીકરી (ના) છોકરી.
રૂએ (ક્રિ) રડે.

પાઠ ૧૧૪ મો.

વેગળેથી (અ) આઘેથી.
રોઇને (કૃ) રડતાં રડતાં.
ઝાપો (ના) પરાનુંનામ.
હીંડતાં (કૃ) ચાલતાં.
બાપુ (ના) બાઈ
થાક (ના) આરામ.
ધણી (ના) માલિક.

પાઠ ૧૧૫ મો.

અટકચાળો (વિ) વીચીત્રો.

અડપલો (વિ) અટક-ચાળો, વીચીત્રો.
ફાંકડો (ના) રંગીલો, છેલ.
ડારો (ના) ધમકી.
ધીર (ના) હિમ્મત, ધીરજ.
ડબ્બી (ના) દાબડી.
ચૂરા (ના) કકડા.
ઝુમી (ક્રૃ) બાઝી.
ચશ્મા (ના) અક્ષર મોટા દેખાય એવો કાચનો સંચો.
ધુંબ (ના) ધબ.
ખાડાળાં (વિ) ચપટાં.
અતિશે (વિ) ઘણા.
અડપલાં (ના) અટક ચાળા, આડાં અવળાં કામ.
છરી (ના) ચપ્પુ.
સાન (ના) સમજણ.
ડાબલી (ના) દાબડી.
આનંદ (ના) ખુશી.
તત્કાળ (અ) તુરત.
જબરૂં (વિ) ભારે, ઘણું.
શોર બકોર (ના) અવાજ, સાદ.
ચોક (ના) છોથી બાંધેલી જમીન.
અંધો (વિ) આંધળો.
હસવું (ના) હાંસી, મજાક.
હાણુ (ના) નુકસાન.
લાડકડા (ના) લાડવાયો, વાહાલો છોકરો.
વસમા (વિ) કપરા.
દાટ (ના) જુલમ.
ઘડયો (ક્રિ) બનાવ્યો.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૮).

એક અટકચાળો છોકરો, જેનું નામ જીવો હતું; તે જે ઠેકાણે જઇને બેસે ત્યાં ઘણાં અટકચાળા (આડા) અવળા કામ કરતો હતો. (૧). કાગળ કે કલમ પછી ચપ્પુ, જે જે ચીજ તે જોતો તે ગમે તેવી સારી હોય તોપણ તેને ઝડપથી બાઝી પડતો હતો. (૨) તેને ના કહીએ પણ તે માને નહીં, અને કોઇનું કહેલું કશું તે કાને ધરે નહીં, તો પણ તેને એકજ દહાડામાં, બધી સમજણ આવી ગઈ. (૩) ઘરડો માણસ ચશ્માને દાબડી (તપખીરની) મેલીને માળ ઉપર ગયો. એટલે તે અટકચાળે (જીવાએ), તુરત ઘણા હરખ ભરે તે બંને વાના લઇ લીધાં. (૪). પછી તે ચશ્મા જે ઘણા ચપટા હતા તેને જીવાએ નાક ઉપર ભેરવ્યો, અને પગ વતી ધબ દેતા કે દાબડી હતી તે જોવા સારૂ લીધી. (૫) તે દાબડીનું ઢાંકણું મજબુત દીધેલું હતું તેથી તે ઉઘાડવાને તેણે ઘણું જોર કીધું, એટલે જોરથી તે ઉઘડતા ઘણું ઉછળ્યું ને ઘણો અવાજ થયો. (૬). તેમાંથી પછી તેના મોં ઉપર બધે તપખીર તપખીર થઈ રહી, એટલે તે ફાંકડો (સહેલાણી) પાછો ફાંફાં મારવા લાગ્યો,

ને હીમ્મત રાખી શકયો નહીં. (૭). પછી ચશ્મા તે છોના ચોકમાં નાખ્યા, ને છીંકો ખાવા લાગ્યો, તે થાકીને ગભરાયો એટલે થુ થુ કરી પછી જીવો ત્યાં રડવા લાગ્યો. (૮). તે આંખને ઘણી ચોળવા જાયછે તો આંખે તે આંધળો થાયછે. એવામાં ડોસાએ છોકરાને જોયો. અને ચશ્માના કકડા થયેલા દીઠો. (૯). પછી તે ડોસાએ જીવાને કહ્યું કે ભાઈ હાંસી (હસારત) થઇને વળી નુકસાન થયું, માટે હે લાડકવાયા જીવા તું એજ મતાનો જાણજે. (૧૦). ચશ્મા તો કપરાં થઇ પડયાં, (માહેના કાચ ભાંગી ગયા), ને દાબડીએ જુલમ કર્યા (માંહેની તપખીર વેરાઈ ગઈ). પછી જીવાએ કોઈ દહાડો પણ બીજી વાર પોતાની જીંદગાનીમાં એવો ઘાટ બનાવ્યો નહીં. (એવું કામ કીધું નહીં.) (૧૧).

પાઠ ૧૧૬ મો.

નાનો કાંટો=કલાકકાંટો.
લાંબો કાંટો=મોટોકાંટો, મિનિટકાંટો.
ચિત્ર(ના)છબી, તસવીર.
કુંડાળું (ના) ચકરડું.
અંતરે (અ) છેટે.
આંકડાં (ના) નંબરો, અંકો.
મિનિટ (ના) રાા પળ.

પાઠ ૧૧૭ મો.

મધ્યગત (ના) વચલી રાત (રાતના) ૧૨ વાગતાનો વખત.
એકીવારે=સાંમટા.
સવાલ (ના) પ્રશ્ન.
નક્કી (અ) ખચીત્ત.
ઝટ (અ) જલદી.
ચિત્ર (ના) છબી.
સેકંડ (ના) પળ.
ગોઠવણ=તજવીજ.

પાઠ ૧૧૮ મો.

ઋતુ (ના) મોસમ.
વર્ણન(ના)બ્યાન,વિસ્તાર
શીતળ (વિ) ઠંડો.
પાનખર (ના) ઝાડનાં પાંતરાં ખરી જાય તે મોસમ.
તંબોળ (ના) પાન.
શાલ(ના) ઉનનું કિંમતી લૂગડું.
સરોવર (ના) મોટું તળાવ.
વનસ્પતિ (ના)લીલોતરી, ઝાડ પાતરાં વગેરે.
વણતોલ=જેનો તોલ નહીં થાય તે, ઘણોજ.
મલાર (ના) રાગનું નામ (ચોમાસામાં ગાવાનો રાગ.)
ખેતીકાર(ના) ખેતીવાળા.
ચાખડી (ના) પાવડી.
શિઆળો (ના) ટાઢની મોસમ.
કઠોળ (ના) અડદ ચણા વટાણા વાલ વગેરે ધાન્ય.
ડગલી (ના) એવડી અંગરખી.
ઘટે (ક્રિ) ઓછો થાય.
ઉનાળો (ના) તાપની મોસમ.

જળ (ના) પાણી.
પાન (ના) પાતરાં.
કેસૂડાં (ના) પીળોરંગ કાહાડવાના ફૂલ.
રૂડાં (વિ) સારા.
ગુણવાન (વિ) ફાયદો-વાળા.
હોજ (ના) પાણીનો બાંધેલો કુંડ.
ફુવારા (ના) પાણીની સેરો પોતાની મેળે ફુટે તેવો હોજ.
બાગ (ના) મોટી વાડી.
ચંદન (ના) સુખડને પાણી સાથે ઘસીને કરેલો લોંદો
પંખા (ના) વીંજણા.
કોયલ (ના) મધુર રાગનું કાળું પક્ષી.
ચોમાસું (ના) વરસાદની મોસમ.
ખાસું (વિ) મઝાનું.
ડૂબાડૂબ (વિ) ખુડાખુડ.
ઉંચારે (ક્રિ) બોલે.
ચાવે=રોપે
ચંપા, ચંબેલી, જૂઇ, ગુલાબ } ફુલના નામ.
ફૂલાય (ક્રિ) ખીલીઆવે.
સુખમાટ (ના) સુખને સારૂં.
હીચોળા (ના) હીંચકા, હીંઢોળા.
ખાટ (ના) ખાટલો.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૯).

ટાઢની રૂતુ (કારતક, માગસર, પોસ, માહ) માં ઠંડો પવન આવેછે ને પાનખર રૂતુ (ફાગણ, ચૈત્ર) માં ઘઉં પાકેછે; શિઆળે ગોળ થાયછે ને કપાસ કઠોળ પણ પાકેછે, ને લોકો શરીરે તેલ ચોપડેછે ને પાન ચાવેછે. (૧). વળી શિઆળમાં લોકો દીલમાં ઉન, બનાતના ડગલા પેહેરેછે ને શાલ ઓઢેછે, ને ગરીબ લોકોના પગ ને ગાલ ફાટી જાયછે (તેઓને ડગલા શાલ મળતા નથી); શિયાળામાં દહાડો ટુંકો ને રાત મોટી હોયછે. ને શરીરમાં ખોરાકીથી જોર આવેછે. (૨). તાપની રૂતુમાં ભોંયમાં પાણી ઘણાં ઉંડાં જતા રહેછે, ને નદી તળાવનાં પાણી સુકાઇ જાયછે; બધી લીલોતરીના ઝાડને નવાં પાંદડાં આવેછે. ને કામમાં આવે એવા સારા પિળારંગના કેસુડાના ફુલ થાયછે. (૩). ઉનાળામાં પાણીના કુંડ, ફૂવારા, બાગ, બગીચા સારા લાગેછે. અને સુખડનું ચંદન તથા વીંજણો પણ વહાલા લાગેછે. (તેથી ઠંડક વળેછે) કોયલ પક્ષી સારા મધુર શબ્દ બોલેછે અને ગરમી એટલી પડેછે કે તેનું તોલ થતું નથી (એટલે તે કહી શકાતી નથી). (૪). વરસાદની રૂતુ બહુ મઝાની લાગેછે. તેવારે બધે ઠેકાણે પાણી ભરપૂર થઈ રહ્યું હોયછે; લોકો મલાર રાગ

ગાયછે (કે તેથી વરસાદ આવે). ને ખેતીવાળાઓ ખેતરમાં રોપણી ચલાવેછે. (૫) ચપા ચંબેલી ને જુઈ. તેમજ ગુલાબના ફૂલ સારાં ખીલેછે; ચોમાસામાં વરસાદને સારૂ છત્રીઓ હોયછે ને સુવા બેસવાને હીંચકો ને ખાટલો તથા ચાલવાને પાવડીઓ રાખેલી હોયછે. (૬).

પાઠ ૧૧૯ મો.

લાવરી (ના) ચંદોળ પક્ષી.
લણવું (ક્રિ) કાપણી કરવી
નચિંત વિ) બેફિકર.
ફોકટ (વિ) નકામું
ચિંતા (ના) ફિકર.
આડોશી પડોશી (ના) પાસેના ઘરના રહેનાર.
ટાંપીને (કૃ) તાકીને.
માલ (ના) જીવ.
ભાઇભાંડુ (ના) ભાઇ તથા ભાઈ બેહેનના છોકરા છૈયાં.
લણણી (ના) કાપણી
બીન્યાં (ક્રિ) બીધાં.
સમાચાર (ના) ખબર.

પાઠ ૧૨૦ મો.

ધારણા (ના) દિલાસો.
પડે (વિ) જાતે, પોત
આપ મુઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય= પોતાનુ કામ પોતાથી જેવુ સારૂં થાય તેવું બીજાથી નહીં થાય.
મેઘ સમાન જળ નહિ=બીજું ગમે એટલું પાણી આવીને પડે પણ વરસાદના પાણીની બરાબર નહીં થાય.
આપ સમાન બળ નહિ=આપણું કામ કરવામાં આપણું જોર જેટલું કરેછે તેટલું બીજાથી થતુ નથી.
મેઘ (ના) વરસાદ.
સમાન (વિ) બરાબર.
બળ (ના) જોર.
નજર (ના) નીઘા.

પાઠ ૧૨૧ મો.

તેજાનો (ના) જાયફળ જાવત્રી તજ વગેરે મસાલો. [ગંધદાર.
ખુશબોદાર (વિ) સુ-
જાવંત્રી (ના) જાયફળ ઉપરની છાલ.
ટાપુ (ના) બેટ.
ખાસાં (વિ) મઝાંનાં.
ઝૂમખાં (ના) લુમખા.
શોભિતુ (વિ) શોભા યમાન, સારૂં.
મીજ (ના) ફળ, ગર.
જામફળ (ના જમરૂખ.
દેખાવડું (વિ) શોભાવંતુ.
ચૂંટી (કૃ) તોડી.

પાઠ ૧૨૨ મો.

બાદીઆન (ના) એક જાતનો તેજાનો.
ભભકદાર (વિ) શોભિતો, ખીલતો.
તજ (ના) લવેંગના ઝાડની છાલ.
ગળપણ (ના) મીઠાસ.
નીપજે (ક્રિ) પાકે.
કુંપળ (ના) ફણગો.
સોડમ (ના) વાસ.
તમાલ પત્ર (ના) તજનાં પાંતરાં.
જાંખુડો (વિ) જાંખુના

જેવો, (ભૂરો આસમાની.)

પાઠ ૧૨૩ મો.

લોંકડી (ના) કોલ્હાંજેવું જાનવર.
છટકી જવું (ક્રિ) નાસી જવું, હાંથમાં નહીં આવવું.
શિકારી (ના) પારધી, શિકાર કરનારો.
અણીદાર (વિ) અણીવાળું.
છાંટ (ના) રંગની ભાત.
ખોલ (ના) બખોલ, ખો.
ખો (ના) ખાઇ.
સંધ્યાકાળ (ના) સમીસાંઝ. (દીવા બતીનો વખત).
કોળ (ના) મોટો ઊંદર.
કૂકડાં (ના) મરઘા.
બગાડ (ના) નુકસાન.
ખબરદાર(વિ) હોંશીયાર.
પક્કાઈ (ના) ખંધાઈ.
ખંધુ (વિ) લુચ્ચું.

પાઠ ૧૨૪ મો.

મહાસાગર (ના) મોટો સમુદ્ર, (પૃથ્વી ઉપર એવા પાંચ છે).
કાંઠો (ના) કિનારો.
હિંદી (ના) હિંદીમહાસાગર (હિંદુસ્તાનની દક્ષિણનો).
આટલાંટિક (ના) એશિયા ખંડની પશ્ચિમ તરફનો મહાસાગર.
પાસિફિક (ના) સ્થિરપાણીનો મહાસાગર.
રોકવું (ક્રિ) ઘેરવું, ફરી વળવું.
સાગર (ના) સમુદ્ર.
ચારેમેર (ના) ચારે બાજુ.
વીંટી (કૃ) લપેટી, ઘેરી.
પીવાજોગ=પીવાલાયક.
પથરાએલું (કૃ) ફરી વળેલું.

પાઠ ૧૨૫ મો.

ચમત્કાર (ના) અચંબો, અજબ ખેલ.
ખોખું (ના) જીવ વગરનું ખોળીઉ.
વમળ (ના) પાણીના ભમરા.
વંટોળીઓ (ના) પવનનું જોરથી વાવું.
કંઠાળ (ના) દરિઆ કાંઠેનો દેશ.
શંખલા (ના) છીપોમાં થતા જીવડાં.
ભરતી (ના) જુવાળના પાણીનું આવવું.
ઓટ (ના) પાણીનું ઉતરવું.
પરવાળાં(ના) ઝીણાલાલ પથરા જેવી ચીજ દરિઆમાં થાયછે.
વાદળી (ના) કાણાકાણાવાળી પાણી ચુસે એવી પોચી ચીજ.

પાઠ ૧૨૬ મો.

ડેરા (ના) તંબુ.
તંબુ (ના) નાનો ડેરો.
બારૂ (ના) બંદર.
અનુકૂળ (વિ) ઠીક, પાધરૂં.
ઢાંળે (ક્રિ) ઢળતીરાખેછે.
પેદાશ (ના) આવક, નીપજ.
જીવેછે (ક્રિ) ગુજારો કરેછે.
ખૂંટી (ના) ખીલી.
હુશિયાર (વિ) અક્કલવાળા, કાબેલ.

પાઠ ૧૨૭ મો.

કળા (ના) હુન્નર, યુક્તિ.
યંત્ર (ના) સંચો.

પ્રત (ના) નકલ.
મુદ્રાછાપ (ના) બીબા છાપ.
શિળાછાપ (ના) પથરા ઉપર અક્ષર પાડી છાપવું તે.
પુસ્તકો(ના) ચોપડીઓ.
શુમારે (અ) આસરે.
છાયલ, છીદડી (ના) બાયડીઓને પેહેરવાનાં સૂતરાઉલૂગડાં.
છીપા (ના) લૂગડાં થેકનારા લોકો.
શાહી (ના) રૂશનાઈ.
બેડોળ (વિ) ખરાબ આકારના, ઘાટ વગરના.
સુધારો (ના) સારો ફેરફાર, ખામીમટાડવી.
છાપખાનુ (ના) પુસ્તકો વગેરે છાપવાનું ઠેકાણું.
નકલ (ના) ઉતારો.
હિકમત (ના) તદબીર.

પાઠ ૧૨૮ મો.

પદાર્થ=વસ્તુ.
વર્ગ=ભાગ.
શ્રેષ્ઠ (વિ) મોટો. [રના.
નિર્જીવ (વિ) જીવ વગ-
વર્ગ (ના) જાતિ, પંક્તિ.
વનસ્પતિ (ના) લીલોતરી.
કરમાય (ક્રિ) ચીમળાય.
વેદના (ના) પીડા, દુઃખ.
પદાર્થ (ના) ચીજ, વસ્તુ.
મુદ્દલ (વિ) બીલકુલ.
ખરે ખરા (ના) સાચે સાચા.

પાઠ ૧૨૯ મો.

ટંટો (ના) ઝગડો.
પતાવનાર (ના) સમાધાન કરનાર.
ઝગડો (ના) ટંટો.
પરીક્ષા (ના) તપાસ.
પંચ (ના) પાંચ માણસની ટોળી.
ઇનામ (ના) ચોપડી વગેરેનો સરપાવ.
ઠરાવ (ના) નિશ્ચય.
નારાજી (ના) નાખુશી.
દાવકી (ના) ડાહી.
ફર્યાદ (ના) રાવ.
ગુનો (ના) વાંક.
મસ્તી (ના) તોફાન.
સાંખી (કૃ) ખમી.
ખબરદારી (ના) હોંશિઆરી.
ભલમનસાઇ (ના) દાનાઇ, સાલસાઈ.

પાઠ ૧૩૦ મો.

ઉપરાણું (ના) તરફદારી.
વહાલાં (વિ) હેતેસરી.
લાજતી (કૃ) શરમાતી.
બેનપણી (ના) સહિએર.
વારી (ક્રિ) અટકાવી.
ઝંખવાણાં (વિ) ઝાંખા, વીલાં,
ધન્ય (અ) શાબાસ.
અસર (ના) લાગણી.
ભૂંડી (વિ) ખરાબ.
ઝાઝી (વિ) ઘણી.

પાઠ ૧૩૧ મો.

ભેજ (ના) બીનાસ, સરદી.
સંધિવા (ના) હાથ પગ રહી જાય એવો વા.
સળેખમ (ના) સરકમ, મગજ ભારે થાય તે.
વીનવવું (ક્રિ) વારી વારી ને સમજાવવું.
ભોંયતળીઉં (ના) પેહેલામાળ નીચેની જમીન.
રસોડું (ના) રાંધણી.
ખબરઅંતર (ના) સમાચાર. [આવતું.
સહેતું (કૃ) સદતું, માફક.
અવસ્થા (ના) હાલત.

વાંકા (વિ) નબળા.
ગ્રહપીડા (ના) ગ્રહના જોગનું દુઃખ
નડેછે (ક્રિ) હેરાન કરેછે.
કીચડ (ના) કાદવ.
નસીબ (ના) ભાગ્ય.
મટયો (ક્રિ) દૂર થયો.

પાઠ ૧૩૨ મો.

નામિચો (વિ) જાણીતો. પ્રખ્યાત [દાન.
રણુ (ના) રેતીનું મે-
સરેરાશ (વિ) સરાસરી
લેખાય (ક્રિ) ગણાય.
જૈનધર્મ=શ્રાવક લોકોના ધર્મના
રળિયામણાં (વિ) શોભાયમાન.
અખાત (ના) પાણીવાળી મોટી ખાડી.
તંગાશ (ના) તાણ. ખોટ.
રેતાળ (ના) રેતીવાળી.
જાર (ના) જુવાર.
ડાંગર (ના) ભાત.
પંકાય(ક્રિ)સરસ કહેવાય
સરસ (વિ) સારા.

પાઠ ૧૩૩ મો.

શોભાયમાન (ના)સારૂં શોભાવંતુ.
ધામ (ના) મુક્કામ.
એજન્સી = પોલીટીકલ એજન્ટના તાબાનું સંસ્થાન.
છાવણી (ના) પડાવ.
જિલ્લો (ના) જેમાં ઘણાં એક તાલુકા આવેલા તે.
ગવર્નરજનરલ = આખા હિંદુસ્તાન ઉપર હકુમત કરનાર અમલદાર.
સંસ્થાન (ના) રાજાના-વસાવેલા ખંડિઆ મૂલક.
એજંટ (ના) સરકાર તરફથી છાવણી નાખી રેહનારો.
રાજધાની (ના) તખ્ત
સંઘ (ના) ટોળાં
સાહુકાર (ના) પૈસાવાળો, આબરૂદાર ગ્રહસ્થ.
કુંડ (ના) છોથી બાંધી લીધેલો ઝોળ ઝરો.
અધિકારી (ના) ઓહ્દેદાર, હાકમીવાળા.
મુદ્દત (ના) ઠેરવેલાવખત.
પેટું (ના) તાબો, હવાલા

પાઠ ૧૩૪ મો.

વાવાઝોડું (ના) પવનનું તોફાન
સૂઝી (ક્રિ) માલમ પડી.
વારામાં (ના) વખતમાં.
તાપણી (ના) બળતું.
ગઠો (ના) ઠરેલા રસનો ગાંગડો.
જુક્તિ (ના) તદબીર.
કારખાનું (ના) વખાર.
સોડા (ના) એક જાતનો ખાર.
નિર્મળ (વિ) ચોખ્ખા.
લોંદો (ના) લચકો.
ઘેર (ના) ઘેરાવો, ફેર.

પાઠ ૧૩૫ મો.

બિલોરી (ના) હાંડીની જાતનો કાચ.
ખપોટી (ના) એકજાતની રેતી.
પારદર્શક (વિ) જેમાંથી આરપારજોવાય તે.
કંદીલ(ના)કાચનું પ્યાલું.
હાંડી (ના) દીવો સળગાવવાનો કાચનો દમો.
પ્યાલા (ના) જામ. પવાલા. [એવો.
બરડ (વિ)ભાંગી જાય

કણી (ના) રજ, રજકણુ.
પ્રકાર (ના) જાત.
મેળવણી (ના) ભેગ.
પોટાશ (ના) એક જાતનો ખાર.
બાટલીઓ ના)સીસીઓ
આરપાર (અ) આગલા પડથી પાછલા પડસુધી
પૈસાદાર (વિ) તાલેવંત.

પાઠ ૧૩૬ મો.

ઊસ (ના) સાબુ બનાવવાનો ખાર.
કાંકણ (ના) ધોળી ટપકાવાળી કાળી ચપટી ધારવાળી બંગડી.
પ્રખ્યાત (ના) નામીચા.
ખેતર ને છેટે (ના) ખેતરપૂર દૂર.
વોહોરા (ના) હોરા લોક
બ્રાહ્મણવાડો (ના) બ્રાહ્મણ લોકોનો જથો
પુષ્કળ (વિ) ઘણો.
કાપડાં (ના) ચોળી, કાંચળી.
ખાપો (ના) આરસીના કાચના ઝીણા ઝીણા કકડા.
મકાન (ના) ઘર, મુકામ
મૂલ (ના) કિમ્મત.

પાઠ ૧૩૭ મો.

પડછાયો (ના) ઓળો.
મંતોષ (ના) આનંદ.
તીરે (ના) કાંઠે.
ભોગવવું (ક્રિ) વાપરવું.
ઇચ્છે (ક્રિ) ચાહે.
અનીતિ (ના) ગેરરીતી, બીન વિવેક.
લોભે લક્ષણ જાય=લોભથી આબરૂ જતી રેહે.
મૂળગાં (વિ) સમૂળાં, બીલકુલ.
ઉદ્યોગ (ના) મેહેનત.
સ્થિતિ (ના) હાલત.
તકાવવું (ક્રિ) ધારી રેહેવું, તાકી રેહેવું.
બાળવો (વિ) કુડાવવો
નકામો (ક્રિ) ખાલી
લોભને થોભ નહિ=લોભનો કંઇછેડો નથી.

પાઠ ૧૩૮ મો.

દ્વારકા (ના) કાઠિયાવાડની પશ્ચિમે જાત્રાનું મોટું ધામ છે.

શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ	ચાર છાપનાં નામછે. વિષ્ણુના ચાર આયુધ્ય છે.

સ્થાપના (ના) મંડાણુ.
ધાટ (ના) ઓવારો.
માથાદીઠ (વિ) માણુસદીઠ, એકેકા આદમી એ.
તપાવીને (કૃ) ગરમ કરીને, ઉનુ કરીને.
ડામ (ના) ધગધગતો લોઢાનો ઉનોચપકો.
વેરાગી(ના)સાધુ, બાવા.
મજલ (ના) દસ પંદર ગાઉનો ટપ્પો.
જાત્રાળુ (વિ) જાત્રા જનારા.
બોડાણો (ના) એક રજપૂત ભક્ત થઇ ગયો.

પાઠ ૧૩૯ મો.

ગુણકારી (ના) ફાયદાકારક, ફાયદાવાળી.
ખજૂર (ના) ખજૂરીના ફળ.
સાંથવો (ના) શીરાજેવા બનાવેલો તે લચકો.
પેશી ના) પીશી.
મુસાફર (ના) જૂદા જૂદા દેશમાં ફરનારા, પ્રવાસી.
ઘટા (ના) ફેલાવો, પથરાઈ જવું.

ટાઢક (ના) ઠંડક.
ઢળીઓ (ના) કળિઓ.
નકામો (વિ) વગર ખપનો.

પાઠ ૧૪૦ મો.

ઝુતારો (ના) સાવરણી.
નીરો (ના) કેફ વગરની મીઠી તાડી.
બેવકૂફ (વિ) મુરખ.
સાવરણી (ના) ઝુતારો.
તાડી (ના) ખજુરીમાંથી ઝરપેલો રસ.
મેડો (ના) માળ. [આં.
પીઢીઆં (ના) ભારોટી-
ધાડવા (ના) લાંબા મોંના કાદવના ઢોચકા.
છેદ (ના) કાણું, વહે.
ઘેલાઈ (ના) ગાંડાઈ. નાદાની.

પાઠ ૧૪૧ મો.

અમદાવાદ=ગુજરાતની રાજગાદીનું મથક.
રાજધાની=રાજગાદીનું શેહેર.
પુસ્તકશાળા = પુસ્તકો રાખવાની જગ્યા.
મસીદ = મુસલમાનોને નીમાજ ભણવાનું ઠેકાણું.
સ્ટેશન=મુકામ.
રાજનગર=રાજધાની.
હજીરો=કબરો, રોજો.
ટાંકી=પાણીના હોજ.
વરાળયન્ત્ર = બાફનો સંચો.
પ્રખ્યાત=નામીચું.
ભદ્ર=જેમાભદ્રકાળી માતાછે તે મકાન.
પ્રાચીન=જુનું.
ધોરી=મોટા
વચ્ચોવચ=મધ્યભાગે.
ખંડેર=જુનામકાનો પડીગયલા તેની ખુલ્લી જમીન.
કાંપ=છાવણી.
ગોરા=સાહેબલોક.

પાઠ ૧૪૨ મો.

ધાટીલાં=ધાટવાળા.
મિલ=સુતર વણવાનું કારખાનું.
રેલવે=લોઢાની સડક.
કોટ=ચારેપાસ જે દીવાલ બાંધેલી હોયતે.
પોળો=ખડકીઓ.
સૂતર=સહેલું.
પરગામ=બીજે ગામ.
મ્યુનિસિપાલ=શેહેર સુધારાનું ખાતું.
વહિવટ=કામ.
સભાસદ=કારભારી.
સુધરાઈ=સુધારો.
મોટીસડકો=મોટારસ્તા, સરીઆમ રસ્તા.
હોજ=પાણીની ટાંકી.
તરેહતરેહવાર = જુદી જુદી જાતના.
દેશાવર=પરદેશ.
કીનખાબ=રેશમનું કસબના બુટ્ટાદાર લુગડું.
મશરૂ=એકજાતનું રેશમી કાપડ.
વખણાય=પકાય.

પાઠ ૧૪૩ મો.

મુખવાળાં=મોઢાવાળા.
સામગ્રી (ના) સામાન.
કારમી (વિ) અજબ ભારી.
સ્વર્ગ (ના) કૈલાસ.
સ્કૂલ (ના) નિશાળ.
નર્ક (ના) જાહનમ.
દિસે (ક્રિ) જણાય.
ભયંકાર (વિ) બિયામણું.
કાળાં (વિ) નઠારાં.
કૃત્ય (ના) કામ.
જશ (ના) આબરૂ.
ઊજળા (વિ) પંકાયલા, સફેત.

જન (ના) માણુસ.
સમાન (વિ) જેવું, બરાબર.
રત્ન (ના) કિમતી ઝવાહિર.
અમૂલ (વિ) જેની કિમ્મત થઈ શકે નહીં.
મનરંજ (વિ) મનખુશ થાય એવું.
કારંજ (ના) ફૂવારો.
ચડતે પહોરે=દહાડો ચડતાં, સૂરજ ઉગેતે.
ઠરવાનું (કૃ) ખુશી થવાનું, ગમવાનું.

(કવિતાની સમજુતી). (૨૦).

ભદ્ર એટલે કલ્યાણ એ સૌથી સારૂં નામ એવો અર્થ થાય છે. તે તો બધી દુનિયાનાં લોકો જાણેછે પણ કોણ જાણે કયા કારણે કાળાશથી ભદ્ર નજરે બિયામણું દેખાય છે. (૧). તો કેહે તેમાં કાળાં મોંડાવાળા (કેદી લોક) રેહેછે. તેઓ નઠારાં કામનાં કરનારા છે. તે કારણ કાળાશથી ભદ્ર નજરે બિયામણું માલમ મડેછે. (૨). તેના કરતાં દુનિયામાં જેની આબરૂ ઘણી છે તે જો, અને એવા માણુસોથી ભરેલી જશવાળી તું પુસ્તકશાળા જો. (૩). કાચા કાચના જેવા (એટલે ભણતા વિદ્યાર્થી), કે જેઓ ભણેથી તેની ઘણી કિમ્મત આવેછે, અને પછી તેઓનું સારૂં મુલ આવેછે એટલે (સારા પગારદાર થઈ જાયછે). એવા ભણનારાને વાસ્તે આ નિશાળ મોટી છે તે જો. (૪). સ્વર્ગ, નર્ક, અને આ દુનિયાના લોકના રસ્તા સઘળા સેહેલા છે, તે રસ્તે જવાના જુઓ; આજ ત્રણ દરવાજા છે, એટલે (અમદાવાદમાં ત્રણ દરવાજાછે તેને સ્વર્ગ, નર્ક, ને આ લોકમાં જવાના એવા ત્રણ દરવાજાની ઉપમા આપીછે). (૫). સુખનો બધો સામાન જ્યાં મનને ખુશ લાગે એવો મળેછે. એવો તું વિચારી જો કે આ કારંજ કેવો બનેલો છે. (૬) દર શુકરવારે આ જગોએ એટલે (અમદાવાદમાં) શોભા સારી બનેછે અને દરરોજ સહવારે સૂરજ ઉગતે માણેકચોકમાં સારો બજાર ભરાયછે. (૭). એ ચોકના બજારમાં બે ઘડી બેસેથી જીવ ખુશ થાય છે, તે જોઇને **દલપતરામ** કવિ મનમાં ઘણા ખુશ થાય છે. (૮).

પાઠ ૧૪૪ મો.

બહાદુર (વિ) હિમ્મત-
વાળો.
મડમ (ના) સાહેબ
લોકની સ્ત્રી.
ઉતારૂ (ના) વહાણમાં
બેસનારા લોકો.
સાહેબ (ના) યુરોપિયન
ગૃહસ્થ, ટોપીવાળો.
વીલે (વિ) સુનો, છુટા.
ગેલ (ના) લાડ.
ડોલ્યું (ક્રિ) વાંકું વળ્યું
પાધરૂંજ (અ) તુરતજ
મછવા (ના) નાની હોડી.
પાસે (અ) બાજુએ.
હલેસાં (ના) ચાટવા.
ભાન (ના) સુદ્ધી.

પાઠ ૧૪૫ મો.

લંગર (ના) વહાણ અ-
ટકાવવાને પાણીમાં
નાંખવાની લોઢાની
બિલાડી.
કળતર (ના) દુખાવો
ખલાશી (ના) ખારવા.
અણસારો (ના) ઇશારત.
તક (ના) વખત, દાવ.
સંકટ (ના) દુઃખ.
ડુબકી (ના) બુડકી.
દાંતીઆં (ના) ચૂંટકીઆં.
લગભગ (અ) નજીક,
પાસે.
જડબું (ના) ડાચું.
ઊગર્યો (ક્રિ) બચ્યો.

પાઠ ૧૪૬ મો.

તરતબુદ્ધિ (ના) દુઃખની
વખતે તુરત ધટતો
ઉપાય સુઝે એવી
અક્કલ.
કૂકડી (ના) મરઘી.
ખડો(ના) વાસ, રેહેઠાણ.
સ્વપ્નું (ના) ઊંઘમા આ-
વતો ખોટો વિચાર
સંદેહ (ના) વેહેમ.
હિંમત (ના) બહાદુરી.
હારતાં (કૃ) મુકી દેતાં
તોડ (ના) નીકાળ.

પાઠ ૧૪૭ મો.

ખાતર (ના) ધાસ છા-
ણ વગેરે કોહી ગયલો
કચરો.
ધરૂ (ના) તરૂ, ઝીણાં
કુમળા છોડ
કોળા (ના) ચોડા.
હળ (ના) જમીન ખેડ-
વાનુ લોઢાનું અણી
દાર હથિઆર
વરાળયંત્ર (ના) બાફને
સંચો.
ધમધોકાર (વિ) ઝડ-
પથી, ઝપાટાબંધ.
પાક (ના) અનાજની
નિપજ.
ચાસ (ના) હળ ફેરવીને
જમીન પોચી પાડે
છે તે.
વાવણી (ના) રોપણી.
હારદોર (વિ) હારબંધ.
કણસલા (ના) કણસાં.
ઊંબી (ના) કણસલું,
કહી.
કયારડો (ના) પાણી ભ-
રાયલો નાનો ખાડો.

પાઠ ૧૪૮ મો.

જડ (ના) મુળ.
ઉપણવું (ક્રિ) ઝટકવું,
ઝપટવું.
માફક (વિ) ઠીક, અ-
નુકુળ
નીદી (કૃ) સાફકરી
કાહાડી નાખી.
ખરિફ (ના) ચોમાસાના
પાકનુ ધાન્ય.
રવી (ના) શિઆળાના
પાકનું ધાન્ય.
તર (વિ) તરપત.
વ.વેતર (ના) રોપણી.
રોપા (ના) છોડવા.

ખળી (ના) દાણા કાહાડવાનું ઠેકાણું.
પાર (ના) કણુસાં કંઠી વગેરેમાંથી. દાણા કાહાડવાનું ઠેકાણું
ફોતરાં (ના) છોતરાં.
લાગલાગટ (અ) વરસો વરસ.
હેરફેર (વિ) વારાફરતી એકેકતરમને અંતરે.
એકાદ (વિ) એક.
પડતર (વિ) ખાલી.
કસ (ના) રસ.

પાઠ ૧૪૯ મો.

નિમક હલાલ=ઉપકાર ન ભૂલનાર.
અમીર (ના) મોટો માણસ [જરાન.
પાલનપોષણ (ના) ગુનહાર (ના) વરૂ, ફાડી નાખનારા જાનવરો.
મસ્ત (વિ) જબરા.
છેહ (ના) વિશ્વાસઘાત.
ઇતબારી (વિ) ભરોસાદાર. [ડી, બઇરી.
ધણીઆણી (ના) બાયકડકડતી (વિ) સખત.
ધણી (ના) શેઠ.
વચન (ના) કબુલાત.
ઇલાજ (ના) ઉપાય.
લાચારી (ના) નાચારી.
સાર (ના) મતલબ.
સંકટ (ના) આફત.
પાલન (ના) પોષણ.

પાઠ ૧૫૦ મો.

ગુલામ (ના) વેચાણ લીધેલો ચાકર.
સિંહ (ના) મોટું ચોપગું જાનવર. જાનવરોનો રાજા.
ભયંકર (વિ) બિયામણો.
મોતીઆં (ના) હાંઝાંજ.
ઇરાદો (ના) ધારણા.
અસલ (અ) અગાઉ.
જૂલમ (ના) ગજબ.
રગડો (ના) વન, રાન.
ઢગલેઢગલા (વિ) ઘણુંજ.
રખડી રખડી (કૃ) ભટકી ભટકી.
ભયોભય (અ) ઝપોઝપ.
હાય (ના) શક્તિ.
નિરાશ (વિ) દલગીર.
શોર (ના) અવાજ.
રાંકડું (વિ) દયા ઉપજે એવું, ગરીબડું.
અચંબો (ના) નવાઈ.
ધીરજ (ના) હિમ્મત.

પાઠ ૧૫૧ મો.

પગ (ના) ટાંગીઓ.
સૂણેલો (વિ) સૂઝેલો.
આજારી (વિ) માંદો.
કરાર (ના) સુખ, ચેન
માયા (ના) હેત.
ભાઇબંધ (ના)દોસ્તદાર.
ઓચિંતો (અ) એકદમ.
નિર્દય (વિ) દયા વગરનો.
હવાલે કર્યો (ક્રિ) સોંપ્યો.
હાકેમ (ના) સરકાર.
જૂલમી (વિ) સખત, જુલમખોર.
કાયદા (ના) ધારા.

પાઠ ૧૫૨ મો.

હિંસા (ના) હત્યા.
મેદાન (ના) મોટી ખુલ્લી જગો.
કમકમી (ના) ધુજારી.
તમાશો (ના) મેળો.
મેદની (ના) ઠઠ.
ઉદાસ (વિ) દલગીર.
ફાળ (ના) કુદકો.
બરાડા (ના) બુમ, મોટોઘાંટો.
ફાડ (ના) ચીર.
કાચા હૈયાનું=નબળું, પોચું, નરમ.

હોશજ (ના) હોઝાં, ગાત્ર.
તલપ (ના) ડાપું.
લાડ (ના) ગેલ.
જાતિસ્વભાવ (ના) મુળ ખાશિઅત.
કથા (ના) વારતા.
માંડીને (કૃ) વિસ્તારીને.
વગડાઉ (વિ) જંગલના.
વીસરવો (ક્રિ) ભૂલવો.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૧૫૩ મો.

ટાંકણી (ના) ટાંચણી.
પાંસરા (વિ) સીધા.
કકડા (ના) ટુકડા, કકડા.
ખોસવી (ક્રિ) ઘોચવી.
ધારે=માને.
વહેંચી (કૃ) ભાગ પાડી.
પેચ (ના) આંટો.
પોશાક (ના) પેહેરવાના લુગડાં.

પાઠ ૧૫૪ મો.

લોભિઓ (ના) લાલચુમાણસ.
બંદર (ના) નદીકે દરિઆ કાંઠે આવેલું શેહેર.
ટંગાવું (ક્રિ) લટકાઈ રેહેવું.
ત્રણ પૈસા=ત્રણ દોડીઆં.
ભાવ (ના) કિમ્મત.
પાઈ (ના) એક પઇ.
રાન (ના) જંગલ, વન.
રાની (વિ) જંગલી.
મફત (વિ) પૈસા વગર.
ભરાવે (વિ) ભેરવે અડકાડે.
જાળવીને (ક્રિ) સાચવીને.
લટકી (કૃ) ટીંગાઇ.

પાઠ ૧૫૫ મો.

થોભ (ના) પાર, છેડો.
તૃષ્ણા (ના) તરસ.
ધરાય (ક્રિ) તરપત થાય.
આજીજી (ના) કાલાવાલા, ખુશામત.
છોડીશ (ક્રિ) મૂકીશ.
સામટા (વિ) એકંદર, એક જથે.
પછડાઇને (કૃ) ઝીકાઇને.
અતિશે (વિ) ઘણાં.
લોભ (ના) લાલચ.
શોભા (ના) આબરૂ.
સદા (અ) રોજ, નિત્ય.
ધન (ના) પૈસા, દ્રવ્ય.

(કવિતાની સમજુતી). (૨૧).

જ્યાં **લોભનો** છેડો નહીં એટલે અતિશે લોભ થાયછે ત્યાં સઘળી શોભા આબરૂ જતી રહેછે. જે માણસ હરેક વાતની તૃષ્ણાથી રોજ તરસ્યો રહેછે તે કોઇ દહાડે **પૈસાથી** ધરતો નથી.

પાઠ ૧૫૬ મો.

કડાકો (ના) અપવાસ.
મણા (ના) કસર.
ડાવકું (ના) ડાહ્યું.
નિશા (ના) ખાતરી.
ભક્ષ (ના) શિકાર, ખાવાનું.
સડપ (અ) ધપ, પાધરી.
મધુરો (વિ) સારો.
ચડપ (અ) ઝડપથી.
સૂર (ના) ગાવાનો સોર.
ખાલી (વિ) અમથો.
ખોળતું (કૃ) શોધતું.
દૈવજોગે (અ) પરમેશ્વરના કરવાથી.

રૂપ (ના) શરીરની ક્રાન્તિ.
રૂપાળી (વિ) શોભિતી.
ઘાટ (ના) આકાર.
સાદ (ના) અવાજ.
ફૂલી (કૃ) ચહડી, ફૂલાઇ.
ઉપાડી (કૃ) ઊંચકી.

પાઠ ૧૫૭ મો.

બુઢ્ઢા (વિ) ઘરડો.
ભાગ્ય (ના) નસીબ.
ઘટારત (વિ) લાયક.
અસવાર (ના) ઘોડે બેસીને સ્વારી કરનાર.
કઠણુ (વિ) વજ્જર.
હીંડાડે (ક્રિ) ચલાવે.
મેણાં (ના) ઠપકાનાબોલ.
ઝોળું (ના) ટોળું

પાઠ ૧૫૮ મો.

ગજબ (ના) જુલમ.
રહેમ (ના) દયા.
બકવું (ક્રિ) અટકવું.
જીવાળ (વિ) જીવવાળો, કસદાર.
ઝોળી (ના) ગાંસડી.
ખામતી (વિ) ઉંચકી શકે એવી.
આસામી (ના) માણુસ.
સાહેતવાર=થોડોવખત.
અવિચારી (વિ) વગરવિચારના, અણુસમજુ.
વળી (ના) સાકટી.
પછાડા (ના) શરીરઅફાળવું તે.
કરાડા (ના) કિનારો, પાણીમાં ઊંડો ખાડો.
લજવાઇને (કૃ) શરમાઇને.
સારા નરસા (વિ) સારૂંનઠારૂં.
રૂડું (વિ) સારૂં.

પાઠ ૧૫૯ મો.

ભુંડું (વિ) બુરૂં, માઠું.
ભલું (વિ) સારૂં, રૂડું.
કાચકી (ના) પાંણીનાસોષથી ગળે બોલાય નહીં તે.
ભોટવો (ના) માટીનોકુઝો.
મજેના (વિ) સારા.
સોબતી (ના) સાથી.
ટકોરા (ના) આંગળીના ટચકારા.
અફાળી (કૃ) પછાડી.
ભરીઆપ=બેઠેલા પૈસા આપ.
નાત (ના) જાત.
ખાર (ના) અદાવત.

પાઠ ૧૬૦ મો.

હલકો (વિ) તૂચ્છ.
પ્રજા (ના) રૈયત.
પરિવાર (ના) વંશવિસ્તાર.
ધનહીણા (વિ) પૈસાવગરના.
ધનવાન્ (વિ) પૈસાદાર.
અભ્યાસ (ના) આખેપ.
કુટુંબી (ના) કુટુંબના.
પિતા (ના) બાપ, તાત.
સમાન (વિ) બરાબર.
અવગુણ (ના) સારાને બદલે નઠારૂં.
સજ્જન (ના) સારા માણુસ.
સુવાસ (ના) સારી સુગંધ, સારી ખુશબો.
કાળ (ના) રીસ.
આળ (ના) અટકચાળું, ખોટું કામ.
અજ્ઞાની (વિ) અણુસમજુ.
દયાળ (વિ) રેહેમવાળા.

(કવિતાની સમજુતી). (૨૨).

આ દુનિઆમાના બધા લોકો તે **પરમેશ્વરની** પ્રજા છે, અને આપણે બધા એક કુટુંબના, અને તે એક બાપના છોકરા છૈઆં છઇએ (૧).

તેમાં કોઇ શરીરે કાળા હોયછે ને કોઇ ગોરા હોયછે ને કોઇ ગરીબ હોયછે ને કોઇ સરખા પૈસાદાર હોયછે, તે બધાને સરખા ગણુવા, કોઇને પણુ હલકો ગણુવો નહીં. (૨).

ભુંડાને બદલે બલું કરવું (નઠારા ને બદલે સારૂં કરવું) એ સારા માણસની રીત છે જેમકે સુખડને સળગાવીને બાળીએ ત્યારે ઉલટી માંહેથી સારી ખુશબો નીકળેછે તેમ. (૩) વળી નાનું બચ્ચું જરા બાળ ખેચે (કઇ અટકચાળું) કરે તો રીસ ચડતી નથી. તેમજ કોઇ અણુબમજુ માણુસ કાંઇ નુકસાન કરે તો દીલમાં દયા રાખવી (ગુસ્સે થવું નહીં.) (૪).

પાઠ ૧૬૧ મો.

રતીપુર (વિ) જરાક.
આકરૂં (વિ) કપરૂં.
પરહેજી (ના) કરી.
કરી (ના) પરેજી.
આપમત (ના) પોતાનું ડહાપણુ.
પાટણુ (ના) ગુજરાતની ઉત્તરે શેહેર છે.
મૂળાડીઆ(ના મૂળીઆં
જોર (ના) મારો, જારી રાખવું.
મતલબ (ના) સાર.
પીડાય (ક્રિ) દુઃખી થાય.

પાઠ ૧૬૨ મો.

ઉપયોગી (ના) ખપ, વાપરવું,
માતબર (વિ) ફળદ્રુપ.
નરાજ (ના) કોશ.
સુરંગ (ના) નેહેર, ભોયમાં ખાડો ખોદી માંહે દારૂભરી સળગાવેછે તે.
થર (ના) પડ.
ભાગળ (ના) દરવાજા જેવું.
ખડકો (ના) ખાણુ કે સમુદ્રની નીચે આવેલા મજબુત પથરા.
ભડાકો (ના) અવાજો.
મિશ્ર (ના) ભેગ.
વખાર (ના) માલ બરવાનું ઠેકાણું.
ગાળે (ક્રિ) રસ કરે.
જુદી (વિ) છુટી, નોખી.

સમાપ્ત.

સહેલાં લેખાં.

૧૪	આને	શેર	તો	અડધા શેરનું ?	જ ન≡
૯	,,	,,	,,	પા શેરનું ?	જ)=।
૪	,,	,,	,,	પોણા શેરનું ?	જ)≡
૭	,,	,,	,,	પા શેરનું ?	જ)–।।।
૧૨	,,	,,	,,	પોણા શેરનું ?	જ રૂ ન।–
૫	રૂપીએ	મણ	તો	બે શેરનું ?	જ રૂ ન
૩	,,	,,	,,	ચાર શેરનું ?	જ રૂ ન દો ૫
૧૫	,,	,,	,,	સાડા ૭ શેરનું ?	જ રૂ ૨≡
૪।	,,	,,	,,	બે શેરનું ?	જ દોકડા ૨૧।
૨।।	,,	,,	,,	સાત શેરનું ?	જ રૂ ન≡
૧૬	,,	ખાંડી	તો	પાંચ મણનું ?	જ રૂ ૪
૧૪	,,	,,	,,	પાંચ મણનું ?	જ રૂ ૭।।
૨૨।।	,,	,,	,,	૭ મણનું ?	જ રૂ ૬।।।
૧૬	,,	,,	,,	સવાસાત મણનું ?	જ રૂ ૫।।। દો. ૫
૨૪।।	,,	,,	,,	અરાઢ મણનું ?	જ રૂ ૨૨ દો. ૫
૩	,,	તોલો	,,	એક રતીનું ?	જ અડધો આનો
૧૮	,,	,,	,,	ત્રણ રતીનું ?	જ ન।–
૬	,,	,,	,,	ત્રણ વાલનું ?	જ ન દો. ૨૦
૧૮	,,	,,	,,	સાત વાલનું ?	જ રૂ ૩ દો. ૧૫
૧૧	,,	,,	,,	સવા બેતાળીશ તોલાનું ?	જ રૂ ૫૨।।।–
૧૭	,,	વીઘું	,,	પાંચ વસાનું ?	જ રૂ ૪।
૧૨	,,	,,	,,	ત્રણ વસાનું ?	જ રૂ ૧।।। દો. ૫
૧૭।।	,,	,,	,,	સાડા પાંચ વસાનું ?	જ રૂ ૪।।।–
૧૨	,,	એકર	,,	ચાર ગુંઠાનું ?	જ રૂ ૧ દો. ૨૦

મુંબઈ:—ડાહ્યાભાઈ જગજીવનદાસ, ભુલેશ્વર, શીરંગીના દેવળ પાછળ, માવજી જેરામના માળામાં.

,, એન. ડી. મેહેતાની કું૦, કાળકાદેવીના રસ્તાપર, બુદ્ધિવર્ધક સ્કુલપાસે.

સુરત:—નગીનદાસ ફકીરભાઈ, સગરામપુરાના ટેકરાપર.